

- VISNYK

*Свобода народам!
Свобода людині!*

Спільно - політичний місячник

З М І С Т

У Римі посвячено храм св. Софії	1
Слово Ярослава Стецька на бенкеті в честь Блаженнішого Кир Йосифа	2
Слово представника ОВФ в ЗСА пор. Л. Футали над моги- лою Степана Бандери	4
Д. Донцов — Містика „неможливого” і тактика „реалітет- ників”	5
Д-р М. Кушнір — Большевицька філософія	7
М. Чировський — На румовищах „реалітетів”	10
С. Корнич — Політичне напруження зростає	14
Богдан Коринт — Земля і Місяць	17
В. Гальченко — „Хай ватра горить, не згорас”	20
І. Левадний — Співець українського ренесансу	22
О. Солженіцин — Старість	24
Софія Наумович — „Серцеципательний” Лермонтов	29
В. Гаврилюк — Технологічне мистецтво	30
Хроніка	31
Різне	32

**ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ**

У ВИДАВНИЦТВІ ООЧСУ МОЖНА НАБУТИ СЛІДУЮЧІ КНИЖКИ:

Е. Маланок: Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постать, стор. 32	0.50	Л. Полтава: 1709 (роман), стор. 224, ціна: т. о. 2.50 м. о.	2.00
Е. Маланок: Малоросійство, стор. 36	0.50	Я. Стецько: 30-те Червня 1941 р., стор. 463, ціна: т. о. 7.00, м. о.	6.00
Е. Маланок: До проблеми большевизму, стор. 82	1.00	М. Сосновський: Україна на міжнародній арені 1945-1965, стор. 272	3.50
Е. Маланок: Нариси з історії нашої культури, сторр. 80	0.50	Ф. Б. Корчмарик: Духові впливи Києва на Московщину в добу Гетьманської України, стор. 245	4.00
Е. Маланок: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50	✳ Коссак-Охримович-Тураш, стор 190, ціна: т. о. 4.00, м. о.	3.00
Е. Маланок: Серпень (поезії), стор. 72	2.00	О. Дяків-Горнобий: Ідея і чин, стор. 408, т. о.	5.00
✳ Історія Русів, стор. 346	3.00	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
Д. Донцов: Правда пращів великих, стор. 95	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дії)	1.00
Д. Донцов: Хрестом і мечем, стор. 319, ціна: т. о. 5.00, м. о.	4.00	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дії)	1.00
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00	О. Бабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00	О. Запорожець: В одвічний боротьбі, стор. 370	2.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50	Вадим Лесич: Кам'яні луни	1.50
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25	Р. Володимир: Палкі серця (поезії), стор. 215	2.50
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор 87	1.50	Зореслав: З ранніх весен (поезії), стор. 112	2.00
А. Княжинський: На дні СРСР, стор. 232	2.75	„ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ“ — історичний збірник УСС, 1914-1964, стор. 608, т. о.,	12.00
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман) сторінок 288	3.75	В. Гаврилок: Тінь і мандрівник (поезії), стор. 105	2.00
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50	М. Кушнір: Край і еміграція, стор. 47	0.75
Т. Ерем: Советський акваріум, стор. 142	0.50	М. Островерха: На закруті, стор. 142	2.00
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25	М. Островерха: Великий Василянин, стор. 48	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніп, сторінок 44	0.50	М. Островерха: Гомін здалека, стор. 127	1.50
М. Щербак: Багаття (лірика), стор. 64	0.75	М. Островерха: Влиски і темряви (спогад), стор. 208	2.00
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25	М. Островерха: Чорнокнижник із Зубрівки, стор. 32	0.50
В. Гришко: Панславизм в советській історіографії і політиці, стор 37	0.25	М. Островерха: Грозна калини, стор. 132	2.00
Б. Кравців: Людина і вояк (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), стор. 31	0.25	М. Островерха: Без докору (міркування на мистецькі теми), стор. 154,	1.50
РІЧНИКИ ВІСНИКА (тверда оправа)	8.00	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.25	Хосе Ортега - І-Гассет: Бунт мас	2.00
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50	АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ	
В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31	0.25	Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
П. Мірчук: З мого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.50	N. Chirovsky: Old Ukraine, 480 pp.	7.00
П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63	1.00	N. Chirovsky: The Economic Factor in the Growth of Russia, 178 pp.	3.75
П. Мірчук: Під покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25	N. Chirovsky: The Ukrainian Economy, 93 pp.	1.50
П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00	N. Chirovsky: An Introduction to Russian History, 280 pp.	4.50
П. Мірчук: Українська Повстанська Армія — 1942-1952, стор. 319	2.00	L. E. Dobriansky: The Vulnerable Russians, 454 pp.	6.00
П. Мірчук: Українська Державність 1917-1920, стор. 400	5.00	I. Mirchuk: Ukraine and its People, 280 pp.	3.00
С. Збараський: Круті, стор. 104	1.00	O. Honcharuk: If war Comes Tomorrow, 63 pp.	1.00
Г. Косинка: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00	W. Dushnyek: The Ukrainian-Rite Catholic Church at the Ecumenical Council (1962-1965), 191 pp.	3.00

Замовлення висилати на адресу:

V I S N Y K

P. O. Box 304, Cooper Station
New York, N. Y. 10003

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА“! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!

ВІСНИК

У РИМІ ПОСВЯЧЕНО ХРАМ СВ. СОФІЇ

Синод Єпископів схвалив Конституцію патріархального устрою УКЦеркви

В суботу 27 вересня ц. р. в Римі відбулось посвячення новозбудованого, першого українського католицького храму св. Софії у Вічному Місті. В цих урочистостях взяли участь: Вселенський Архисреєй Папа Павло VI, Верховний Архиспископ Кардинал Йосиф Сліпний, 11 кардиналів, всі українські католицькі Владики, десятки латинських Архиспископів і Єпископів та дипломатів і приблизно 5.000 вірних, в тому числі 1.000 українських католиків із ЗСА, стільки ж з Канади, решта — прочани європейських країн.

Урочистість посвячення розпочалась о 5-ій год., коли Верховний Архиспископ Кир Йосиф, Митрополит Кир Максим і Кир Амврозій та Єпископи УКЦ в супроводі до 60 духовників, монахів і монахинь, під ентузіастичні оплески вірних, увійшли до храму. Тільки репрезентанти численних українських організацій і установ могли поміститися у самому храмі, інші слухали урочисті відправи через гучномовці, стоячи на подвір'ї.

Кульмінацією церковних святкувань були відвідини Папи Павла VI в храмі святої Софії в неділю перед полуднем. Вірні, що заповнили подвір'я перед храмом, привітали Вселенського Архисреєя оплесками та окликами „Слава” і „Віва ель Папа”.

Перед відвідинами Вселенського Архисреєя всі українські католицькі Владики відправили Соборну Архисреєйську Святу Літургію, під час якої Верховний Архиспископ виголосив проповідь про значення і символіку храму св. Софії, закінчивши її висловом надії, що „скінчиться неволя і засяє світло волі”.

Увійшовши до храму, Папа Павло VI зайняв місце за престолом і тоді до нього звернувся з короткою промовою в італійській мові Кардинал Йосиф Сліпний. Говорив він про тисячоліття християнської руської країни, згадав про її великих князів та їх праведні закони, про святу Софію в Києві, Папу Клементія і слов'янських святих Кирила і Методія.

Після промови Папа обійняв Кардинала Йосифа і виголосив своє слово. „Ви, українці в діяспорі, що приїхали з Америки і з багатьох інших країн світу, і ви, римляни, що — згідно з вашим звичаєм — сердечно

вітаєте чужоземних гостей у своєму місті, радійте тим днем, „сго же сотворив Господь”... — говорив Вселенський Архисреєй. Своє слово закінчив Папа Павло VI висловом пошани і вдячності Кардиналові Йосифові — „гідному наступникові Слуги Божого Митрополита Андрея Шентицького” та висловом вдячності для всіх, що причинилися до здвигнення цього Храму.

Попереднього дня після посвячення Храму в приміщеннях Українського Католицького Університету відбулася нарада українських католицьких священників з багатьох країн, у висліді якої приготовано петицію в справі Патріархату Української Католицької Церкви. Петицію підписало 69 священників.

Тієї ж неділі о год. 5-ій по полудні у вщерть вивоненій концертній залі Гілтон-готелю відбувся, мабуть, перший в історії Риму, фестиваль української культури, що його започатковано виконанням напеського гимну і коротким словом Верховного Архиспископа Йосифа.

На цьому бенкеті-фестивалі першим з привітальним словом на честь Блаженнішого Кир Йосифа виступив голова Проводу ОУН Ярослав Стецько.

У мистецькій частині програми виступала струнна оркестра з Торонта та хори з Торонта, Ньюарку, Утрехту, Мюнхену і солісти Марія Лисогір, Галина Андреадіс і Йосиф Гошуляк. Концерт закінчився співом „Ще не вмерла”.

**

29-го вересня, після Архисреєйської Літургії в храмі святої Софії та молебня, почався перший Синод Єпископату Української Католицької Церкви. У відкритті Синоду взяли участь всі Владики Української Католицької Церкви за виїнятком Митрополита українців католиків у ЗСА, Високопресвященного Кир Амврозія Сенишина, який занедужав.

4-го жовтня 1969 р. схвалено Конституцію патріархального устрою Української Католицької Церкви, яку передано на руки Папи Павла VI з проханням вивіщити Верховне Архиспископство УКЦеркви до гідності Київсько-Галицького Патріархату.

РЕВОЛЮЦІЙНА ОУН ПІДТРИМУЄ ВЕРХОВНОГО АРХИЄПІСКОПА

Привітальне слово Ярослава Стецька на бенкеті у Римі в честь Блаженнішого Кир Йосифа в дні 29 вересня 1969 р.

Ваше Блаженство, Верховний Архирею, Ваші Еміненції, Високопреосвященніший Митрополите, Високопреосвященні Архiepіскопи, Преосвященніші Владики, Високопреподобні Отці, Дорогі Земляки і Землячки, Дорога Українська Молоде!

Я радий, що маю честь сердечно привітати Вас, Ваше Блаженство, від імени Воюючої України, від імени революційної ОУН, від усього Визвольного Фронту на чужині, а також від Антибольшевицького Бльоку Народів і Європейської Ради Свободи, як голова її Виконного Комітету.

Я хочу висловити наш подив до великих діл, що їх творите Ви на наших очах, зложити поклін перед Вами, Великим Страдником, незламним Борцем за Божу, за Українську Правду і запевнити Вас, Блаженніший, щодо нашої повної підтримки Ваших великих починів і задумів!

Ми вдячні Вам за те, що цими днями наблизили Ви нас усіх до нашого святого міста Києва, здвигнувши у центрі західного християнства — вічному місті Римі — Собор св. Софії на зразок нашої древньої Київської! Цей Собор пригадуватиме тут, на Заході, постійний і затяжний бій св. Софії-Києва проти Кремлю-Москви, двох протилежних світів, правди і волі проти облуди і рабства!

Ви, наш Блаженніший, вичарували в цих двох днях у наших душах неповторну візію, легенду нашого Києва, його вічних духових вартостей, даного йому Богом через св. Андрія

Первозваного післанництва на Київських горах — у боротьбі проти сил зла і темряви, неволі і безбожництва, що їх несе Москва. Поворот до св. Софії, до древнього Києва — це поворот до великого і божественного.

Поет Української Повстанської Армії Петро Волош-Василенко-Гетьманець з Полтавщини, який згинув в рядах УПА у бою проти москалів, співав про Київ:

„Стоїш, як пам'ятник сторіч,
в степах стоїш, неначе митар,
а над тобою темна ніч,
а над тобою згубний вітер!
Дарма! Та вітряна зажер
тебе на порох не розтерла,
ти й досі величчю не вмерла,
як і Вона іще не вмерла!
Стоїш, задивлений у даль,
й бронзовим погрозом Богдана
гамуєш орд азійських шал,
лякаєш фауста й султана.
Степів розлогий, буйний шум
княжим хрестом благословляєш,
і світлу тайність своїх дум
лише Дніпрові довіряєш.
І вір, ми прийдем! Знову ти
відмодієш нашим духом,
і буднів зоряні світи
тебе покірно будуть слухать!”

Ми віддаємо честь Вам, Блаженніший, як великому соборникові духа й ідеї, як захисникові Божої правди на українській землі!

У час адорації матеріяльних, а не духових, вартостей людина стихійно втікає в круг культу мучеників і героїв, щоб зберегти своє „я”. Символом мучеництва і героїчного зусилля, волі і моралі, світочем оновленого християнства, самопожертви і самопосвяти стали Ви не тільки для українського народу без різниці віровизнання.

Ми — українці католики і православні — при всій скромності нашої супроти Божого Провидіння, горді, що цим живим символом став великий син українського народу. Українство знаходить у Вас втілення єдності християнської і патріотичної ідеї!

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.
Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

Вісімнадцять років каторги за Христа і Україну в царстві російсько-більшевицького Антихриста, перенесеної з надлюдським зусиллям зі збереженням вірності своїй, нашій ідеї — полонить кожного шляхетного. Українці тужать за великим і великими. Вони клоняють голову перед Великим Каторжником, що терпів за нашу спільну справу!

Коли українці почули на Вселенському Соборі Ваш задум, Вашу ідею — завершити Патріархатом нашу Церкву — ця ідея захопила їх. Наша страдницька Церква у змагу з царством російських безбожників вже давно на це заслужила.

Ми радіємо, що Синод наших католицьких Владик під Вашим проводом зійшовся, і ми певні, що наші Владики-патріоти і добрі пастирі свого християнського стада — однодушним рішенням звернуться до Святішого Отця створити Патріархат нашої Католицької Церкви!

Ми будемо щасливі, коли матимемо змогу незабаром привітати Ваше Блаженство як нашого Першого Патріарха з тимчасовим осідком у Римі. Це скріпить наш народ у його страшний борець проти безбожницької Росії.

Ми сподіваємося, що Синод стане в захист переслідуваної Церкви, піднесе могутній голос протесту в обороні наших Церков, що в катакомбах, і нашої переслідуваної, але незламної нації!

І, врешті, ми віримо, що з Божою поміччю наш народ ще привітає Вас, Блаженніший, в нашому вічному, святому місті Києві, коли на нашій древній св. Софії повіватимуть синьожовті прапори перемоги над Росією, коли буде відновлена на руїнах російської безбожницької тюрми народів Суверенна Соборна Християнська Українська Держава!

Коли деякі непоправні на Заході збираються святкувати сторіччя Леніна, творця найжорстокішої, безбожницької системи правління, то українці під Вашим проводом, Верховний Архисерею, святкують оновлення св. Софії київської у Римі! Чи не є це два світи — символи двох протилежних систем всяких вартостей!?

Св. Софія проти Кремлю, Київ проти Москви — це універсальні гасла нашої боротьби! Під ними ми переможемо! Бо з нами Бог!

ПРЕДСТАВНИКИ ОУВФ НА ТОРЖЕСТВАХ

27-го вересня ц. р. під час урочистого посвячення Собору св. Софії Верховним Архисупремим і наступного дня під час благословення Собору Папою Римським були присутні: кардинали Тіссеран, голова Колегії Кардиналів, Ченте, Чіканьяні, Агаджаніян, Сепер, де Фюрстенберг, Бертелі, Брови, Гуеррі, численні архисупреми та єпископи і дипломатичний корпус, акредитований при Ватикані. Зараз після кардиналів мали місце кол. голова Українського Державного Правління Ярослав Стецько та інші видатні діячі українського націоналістично-революційного руху: д-р Роман Малащук, д-р Степан Галамай, інж. В. Олеськів, мгр Слава Стецько, член ЦК АБН і керівник Пресбюра АБН та ін.

На бенкеті в честь Верховного Архисупрема, у присутності численних кардиналів на чолі з кард. Тіссераном, першим був запрошений до слова Ярослав Стецько, текст промови якого публікується на іншому місці.

Треба підкреслити, що найчисленнішу участь в усіх урочистостях брали прихильники революційної ОУН з різних країн світу. Серед визначних політичних постатей були: голова ЛВУ з Канади д-р Роман Малащук з дружиною, інж. В. Олеськів, д-р П. Цимбалістий, дир. І. Равлюк, як представники СУБ'у з Англії, мгр Осип Тюшка з дружиною, як представники Об'єднання Українців в Австрії, мгр Іван Винник від ГУ ООЧСУ, пор. Лев Футала від Т-ва кол. Вояків УПА в ЗСА, мгр Є. Гаповський від СУМА, Володимир Пастушок від Української Громади в Іспанії, Володимир Мазур від „Народної Помочі“, ЗСА, пані Уляна Целевич від ОЖ ОЧСУ, пані Марія Солонинка від ОЖ ЛВУ, ред. В. Ленік від ЦПУН, полк. Євген Рен, о. крилошанин С. Іжик від АБН, Канада, ред. Б. Вітошинський від „Шляху Перемоги“ і багато інших.

ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ПРОВІДНИКА

У Мюнхені в ці скорбні дні зібралися понад сотні молоді і тисячі громадянства, щоб вшанувати пам'ять Провідника Степана Бандери на місцях, де він перебував в останні роки свого життя, де загинув з рук агента, що виконував наказ Кремлю.

Учасники жалобних урочистостей прибули з усіх країн Європи, а Осередки СУМ'у у Великобританії, Бельгії, Франції та Німеччині прислали прапороносців та понад двісті членів.

10 жовтня з рамени Антибільшевицького Бльоку Народів влаштовано пресову конференцію, у якій взяли участь кореспонденти мюнхенських газет, Баварського радіо, Німецької пресової агенції та редактори українських газет з Німеччини, Бельгії, Франції, Англії. Представником „Вісника“ на конференції був пор. Лев Футала. Проводив нею представник ЦК АБН д-р Цітбор Покорний, а голова Ярослав Стецько відчитав за яву і відповідав на запитання журналістів.

„ПРИРІКАЄМО ТУТ, У СТІП ЦІЄЇ МОГИЛИ”...

Слово представника Організації Визвольного Фронту в ЗСА пор. Лева Футали

Високопреподобні та Всечесніші Отці,
Друже Голово Проводу Організації Українських Націоналістів,

Дорогі Подруги і Друзі, Вельмиповажані Пани й Панове!

На вістку про геройську смерть Командира УПА, ген. Романа Шухевича, сказав Степан Бандера: „Серце завмирає, душа не може з цим погодитися, не хоче йняти віри... Усі найсердечніші почування, найкращі побажання і надії української нації були пов'язані з Його іменем”.

Ці слова доводиться повторити сьогодні без змін над могилою Степана Бандери.

11 жовтня українська православна церква заповнилася по береги. Богослуження відправили о. протопресвітер Паладій Дубицький та о. митр. прот. Михайло Коржан.

Службу Богу в українській католицькій церкві відправив у неділю Апостольський Екзарх Кир Платон Корниляк в асисті п'ятеро священників. Владика Кир Платон відправив також Панахиду над могилою Провідника в сослуженні о. протопресвітера Дубицького та 6 священників.

Над могилою з коротким словом звернувся до жальної громади голова Проводу ОУН Ярослав Стецько.

Після промови д-ра С. Галамая, від Організації Визвольного Фронту в ЗСА промовляв кол. старшина УПА Л. Футала, від Української Народної Помочі в ЗСА В. Мазур, від Об'єднання Жінок в Англії п-і Капустинська, від Бельгії м-р Г. Ощипко, від Англії М. Гринюк, від Німеччини — Р. Дебрицький, від ЦУ СУМ — м-р О. Коваль.

З великим зворушенням склали над могилою понад дві сотні сумівської молоді приречення. Дві дружинниці з Англії скропили могилу Провідника водою з Дніпра та посипали землею, перемішаною з хлібом та калиною. Земля була привезена з Харкова, Кисва, Полтави, Тернополя та Канева.

У суботу 11.10. у залі Мюнхенського театру відбулася урочиста академія, в якій взяло участь біля півтори тисячі осіб. Головну промову виголосив Ярослав Стецько. Даліше зі словом виступали кол. державний секретар Болгарії, д-р Д. Вальчер та інж. Ю. Ковальчук. Академію відкрив Степан Мудрик, а заключне слово сказав Богдан Шупер.

Після академії молодь і старше громадянство пішли зі смолоскипами походом до будинку, де згинув Провідник. Під спів „Не пора, не пора” тут на місці злочину Москви спалено большевицький прапор.

(За „Ш. Перемоги”)

Для нас, Друзі, ще десять років тому Він був Провідником, вів нас до боротьби, в тіні його великої особистості ми були сильні, певні себе, об'єднані і злютовані в одну велику когорту, перед якою тремтіли вороги. Під Його керівництвом ми ламали всі перешкоди, всі труднощі, з запалом і посвятою йшли за Ним до великої, Ним вказаної, мети.

Десять років тому Він був ще з нами. Може ми не могли повністю охопити ні розумом, ані серцем усієї величі Його постаті, Його духа, Його життя, боротьби і самопосвяти. Сьогодні з перспективи десятих років широко розгортається перед нами велич Провідника Степана Бандери, і ми бачимо: це був не тільки наш Друг, не тільки Провідник революційної Організації, це був Провідник на службі нації, організатор визвольної боротьби, історична постать українського народу, яка створила величну епоху. Ім'я Бандери нерозривно зв'язане з національно-визвольною боротьбою останніх десятиліть, і воно витиснуло нестерту печать на цілих поколіннях українських борців. Назва „бандерівці” — почесна назва, як історичні назви „мазепинці” і „петлюрівці”.

Віддаючи найглибшу пошану Його святій пам'яті від імени друзів і Організації Українського Визвольного Фронту в Північній Америці, я хочу запевнити Його, нашого незабутнього Провідника Степана Бандеру Його дальшими словами, що він їх сказав на вістку про геройський загин Головного Командира УПА, славної пам'яті Романа Шухевича-Тараса Чупринки: „Наша віра в нашу святу справу не захиталася, хоч кров із серця вся спливає при одній думці, що найбільшого, найкращого в нашому русі вже немає”.

Ми, Його колишні друзі й воїни, ще раз прирікаємо тут, у стіп цієї могили: Ми, всупереч усім ворожим наступам, залишаємося бандерівцями і залишимося ними до смерті. Ніхто з нас не зупиниться ні перед якою жертвою, як не зупинився Він, віддаючи своє життя за волю Батьківщини. Він дав нам найкращий приклад, що в найважчих обставинах, здавалося б, у безвиглядній ситуації можна і треба бороти-

Д. Донцов

МІСТИКА „НЕМОЖЛИВОГО” І ТАКТИКА „РЕАЛІТЕТНИКІВ”

Хаос, який створили в Європі, в Америці і в цілیم світі по другій світовій війні ялтинсько-потсдамські союзники — московські комуністи і „демократичні” пацифісти Заходу — замотеличив голови численним політикам української еміграції. Почалася „переоцінка цінностей” в тих колах. Непохитна віра в свою національну Правду висміювалася як нереальний „догматизм”. Одідичений від Шевченка, Франка, Л. Українки горючий патос цієї віри висміювався як хоровита „емотивність” або навіть „параноїка”. Ідея беззастережної боротьби з ворогом плямувалася як фантазія, шкідливий „волюнтаризм” і повне нерозуміння „реальної” політики компромісу з сильними світу цього.

Почалася посилена нагінка на націоналістичних „екстремістів”, які не думають про „реально досяжне” в данім укладі сил. Як у тих Датанів і Авиронів (з франківського „Мойсея”), які ганьбили „парубоцтво Навина” українського за те, що воно „фантастичне щоб досягнути, топче рідне й знайоме”, замість спокійно лишитися в ярмі фараона...

Ось в цій статті кілька слів про те, що думали про „фантастику” і „реальне” не Франко чи

ся за велику правду. З Його ім'ям нерозривно зв'язаний і найгероїчніший етап революційно-визвольної боротьби України, який буде найтривкішою основою дальшого, все ширшого розгортання аж до величної перемоги Української Революції. Здійснення великої ідеї, що на її жертівнику українська нація вже склала і складає найкращих синів і дочок, буде колись нагородою Божої справедливості. А великі зразки героїзму і самопожертви для ідеї глибоко западають в душу нації і будуть її провадити ще довгі століття. В тому легіоні українських героїв стоять усі, що віддали своє життя за волю України, відомі й невідомі лицарі святої правди.

Пам'ять Провідника Степана Бандери буде навіки символізувати пам'ять усіх героїв, що полягли за Україну.

Шевченко, чи автор цієї статті, а кілька великих мислителів Заходу.

Одні емігрантські політики шукають „реально досяжного” рятунку нації в діялозі з висланцями Кремлю, вступаючи іноді на слизький шлях винниченківщини або націонал-комунізму Скрипників; другі — шукають опертя в західній „демократії”, яка віддала в ярмо Москви Румунію, Чехію, Балкани, Польщу, Україну, Угорщину і половину Німеччини; треті, знову, мріють про співпрацю з ОН, які готуються урочисто відзначати пам'ять „великого гуманіста” і ката В. Леніна... Всяку іншу акцію „екстремного” націоналізму вважають ці „реальні” політики дикою фантазією, шкідливим дон-кіхотством.

Пригадати нашій публіці, — що думали видатні постаті Заходу про „фантазію”, про „неможливе” та про „реальне” — і хочу в цій статті. Користаю при цьому статтею знаного в Америці Норман Вінсента Піля. Він пише, що „твердість, непохитність духа, ідеї може дати собі раду з усім, що інші вважають неможливим”. Норман Піль цитує книжку „Овн Світ” Мардена, який пригадує слова знаного Вілліама Піта, прем'єра Великої Британії в першій половині минулого століття. Коли хтось казав Пітові, що якусь річ неможливо зробити, той відповідав: „Ай тремпл апон імпассібїлітіс”. Марден оповідає також історію про перехід Наполеона через Альпи. Експерти доводили, що неможливо перейти через Альпи, що це бар'єр, який неможливо перескочити. Але Наполеон, дивлячись на громади гір, сказав: „Альп тут не буде!” — і перейшов їх за чотири місяці. Йому теж належить речення: „Слово „неможливе” надається лише для словників божевільних”. Наполеон подивляв Олександра Велико-го Македонського, який жив лише 32 роки і зруйнував велику Перську імперію. Одна з його фраз перейшла до історії: „Нема нічого неможливого для того, хто хоче рішитися”.

Американський психолог Вілліам Джеймс казав, що є люди двох характерів. Одні — „телдермайндід”, другі — „тофмайндід”. Одні від-

ступають при першій перешкоді, при кожному спротиві, дають впливати на себе іншим людям і обставинам. Вони вважають всяку найменшу перешкоду за неможливу до усунення. Тим часом другі знають, що вони можуть досягти, і твердо хочуть здобути те, що задумали. Вони непохитно йдуть до того, у що вони вірять, і не дають себе переконати, що те, що вони намірені здобути, неможливе до здобуття... Коли життя приносить їм навіть страшні прикросці, вони твердо, мов скеля, рішені ті труднощі поклати і усунути їх, яким би це не видавалося тяжким чи й навіть неможливим. І Норман Вінсент Піль кінчає свою статтю словами: „Усвідоміть і скріпіть цю ідею в собі, в своїй душі, а тоді зрозумієте, що і ви теж можете досягнути „неможливе“...”

Ось цю ментальність, цей дух, що горів у серці Олександра Македонського, Вілліама Піта, Наполеона і в князівсько-дружинницькій правлячій верстві старого Києва чи козацького лицарства, Сагайдачного, Байди Вишневецького, Виговського, Хмельницького, Мазепи, лаврських київських ченців — цей дух робив Україну великою і вільною. І якраз цього духа не зносять наші „реальні політики” та контактовці з кожною чужою силою, яку повалити — на їх думку — мріють лише різні націоналістичні Дон Кіхоти, що хочуть „фантастичне”, неможливе досягти, що не схиляють голову перед чужою „реальною” силою.

Звідси їхня філософія „малої людини”, числення з „обставинами”, звідси їх негачія Шевченка в писаннях Панька Куліша, Драгоманова, Багряного. Звідси їх негачія героїчної України з містикою старого Києва. Звідси ці „реалітетники”, ще за рік перед першою світовою війною, уважали божевільним кожного, хто вже бачив упадок царату і розвал імперії 1917 року; уважали за чудернацьку й шкідливу фантазію проповідь гасла сепаратизму від Росії. Звідси віра тих „реалітетників” у брехню большевиків, а перед тим у брехню московських „демократів”; звідси їх теперішня віра в могутність большевизму або в його „мирну еволюцію”, в націонал-комунізм... Звідси воскреслі на Україні „лицарі святії”, козацькі були для них просто „юродиві”, як, у вірші Шевченка, той „козак” для духових „свинопасів”.

Я вірю у велику історичну місію старого пра-

вославного Києва, але не вірю в місію Москви, ні в місію Тель-Авіву. А нашим реалітетникам раджу прочитати заяву ізраїльської прем'єрши Голди Меїр в одному інтерв'ю („Ля Пресс” 13.IX): „Ви питаєте мене, чи є можливим для Ізраїлю встоятися супроти зростаючої ворожості арабського світу; чи буде можливим утримати під нашим доглядом окуповані землі?” І вона, хоч іронізує з „позбавленої логіки”, „іраціональної політики” арабів, відповідає так на запит журналіста про політику Тель-Авіву в цьому питанні: „Я вам скажу цілком одверто, що це все логічно неможливе. Та якраз тому, що неможливе, ізраїльський нарід досягне це. Чи наша доля не відзначалася завжди ігноруванням неможливого? І зовсім не є дивовижним, що нам удасться здійснити те, що видасться нездійсненним. Іншого вибору для нас нема”.

Уявіть собі, як обурилися б наші реалітетники, коли б хтось із націоналістичних „екстремістів” виголосив би подібне „вірую” щодо нашої політики супроти Москви! Але коли подібні заяви вони чують з уст Леніна, Сталіна чи Райса, вони їх приймають під розвагу і починають свої теревені, що неможливо „недоцінювати” могутності Москви; що ми ж „не маємо союзників” у ялтинських „демократів”; що „наш нарід несвідомий”; що „треба числитися із змінними обставинами” і не слухати фантазій непочитальних націоналістичних Дон Кіхотів та „емотивістів”. „Нехай німець скаже!” — була і є засада, яку завше засвоюватимуть сліпороджені реалітетники, вороги всякого „догматизму” і „волонтаризму”.

Одна з найвидатніших постатей Французької революції, граф Мірабо казав: „Ніщо не є неможливе для людини, яка **вміє хотіти**”. Скажуть, чому ж не раз одиниці, групи, нації, одержимі великим „хотінням”, свою справу програвали? Тому, що противна сторона, з якою вони змагалися, була одержима більшим „хотінням”, ліпше „вміла хотіти”... А хотіння це впливало з того, що одержимі ним сильніше вірять у силу чинника духового, ніж фізичного, матеріального. Таких матеріялісти звуть містиками, „догматиками”, які в своїм „вірую” знають або так або ні, не мішанину одного з другим. Це в очах матеріялістів „емотивісти”, тобто одержимі горінням для великої ідеї, не для речей побуту і тіла, не солодкаво-ніжні, санти-

Д-р Михайло Кучнір

БОЛЬШЕВИЦЬКА ФІЛОСОФІЯ

6. Зіставлення і проба синтези

1. Зіставляючи вище устійнені тези, ми дістаємо ось таке вичислення головних тверджень большевицької філософії:

В теорії пізнання большевицька філософія обороняє становище безпосереднього і наївного реалізму, згідно з яким предмет є незалежний від пізнаючого підмету, тоді як зміст пізнання є залежний від цього предмету, будучи його „копією, фотографією, відбиткою”.

Пізнання може досягнути певності і досягти всіх елементів дійсності, яка є цілковито пізнавальна. Джерелом цього пізнання є чуттєвий досвід; загальні поняття, погляди і речення є

ментальні поети шлунку і сексу; не ті, що плачуть над недолею краю і зідхають по тій Україні, „де сало, ковбаса та дині, де Гриць зідхає до Горпини”; останні боротьбу з ворогом уважають за „авантюризм” і „людоненавистництво”, вони все готові шукати угоди або діалогу з дияволом, за цією пишною розмальованою маскою їхній „критичний розум” ніколи не бачить звірячої морди чорта.

Одні і другі — це як я згадав уже — за словами Вілліама Джемса, люди і навіть цілі групи чи класи „різних характерів”, різної психіки, різного духа. Одні створені для боротьби, другі — як писав Шевченко — „з вдачею „рабів, підніжків” чужої сили, готові зректися своєї національної Правди за „півдулі” сателітства. І тільки тоді стане вільною, сильною і великою Україна, коли її вестимуть ті, яких кликали вставати на нашій ганьбленій Землі Шевченко, Франко, Леся Українка, Олена Теліга, Ю. Клен, Ольжич, Е. Маланюк (доби між двома війнами) та інші поети вістниківської Квадриги.

Пригадувати собі все слова Хмельницького, що мирні гречкосії тільки тоді житимуть спокійно, коли правитимуть Україною новітні хмельничани або мазепинці, а коли їх, ту силу „лицарства козацького” зломлять, то й мільйони хліборобів „облекуть в невірлиничу одену”. . . Містика „неможливого”!

перерібною даних чуттєвих: загальних змістів немає, принаймні поза конкретним предметом. Єдиною, побіч практики, методом правильного пізнання є метода природничих наук, які досліджують цілість реальності; сама філософія є тільки їх синтезом; інтуїція не є самостійним джерелом пізнання, подібно як і релігія. Врешті з тим усім лучиться прагматизм, що полягає, поперше, на визнаванні практики додатковою методом пізнання, подруге на окресленні всякого пізнання (включно з наукою і філософією) витвором боротьби клас, достосованим до класових потреб.

В ділянці космології большевицька філософія голосить, що світ природи є єдиним світом, що він є єдиною дійсністю і однорідним буттям. Він перебуває в постійному еволюційному русі до щораз вищих форм, шляхом розвитку скачками, в якому дрібні кількісні зміни переходять нагло в якісні зміни; мотором цього поступу є суперечність, що міститься в істоті речей, і боротьба між суперечностями. Усе в світі змінливе, крім самих законів руху. Істотою світу є матерія, в популярному значенні слова, досвідна чуттями і гостро протиставлена духові. Ця матерія нескінченна в часі і просторі. Вона підлягає механічним законам; доцільність у позалюдському світі є чисто сповідна, але і в людини вона зводиться також до механічної причинності. Природничі закони мають детерміністичний характер: явища так взаємно обумовлені, що випадок можливий тільки з обмеженого, але не з загального становища.

Большевицька психологія голосить, що психіка, чи пак дух, є продуктом, чи пак проявом матерії, яка мислить; вона є похідним даним у порівнянні з матерією, так що вона може існувати тільки в достатньо високо зорганізованій матерії. Не зважаючи на це, вона є несповідністю, а дійсністю і відіграє — як прояв енергії — певну ролю в її розвитку, коли йдеться про суспільство. Людська воля позбавлена свободи; саме в большевицькій філософії „свободою” називається незалежність від законів зовніш-

ньої природи й умілість користуватися нею для людських цілей. Зокрема людська воля здетермінована матеріяльними умовами суспільного життя.

Врешті большевицька аксіологія спирається на т. зв. історичному матеріялізмі, який голосить, що всяка ідеологія становить надбудову, що є прямо або безпосередньо здетермінована матеріяльними умовами суспільного життя і служить клясовим інтересам. Звідси виникає теза про релятивність усіх вартостей; вона не є, однак, послідовно переведена. Етика цілковито залежить від умовин розвитку суспільства і має характер чисто ужитковий: добре є те, що служить клясовим цілям; натомість естетика вчить, що краса існує предметно, а тільки її пізнання обумовлене суспільством — при чому мистецтво повинно бути тематичне і служити інтересам кляси. Врешті релігія існує тільки в несоціялістичних суспільствах, як знаряддя гноблення упосліджених кляс. Вона — продукт страху і безнадійности положення гноблених, повинна бути цілковито усунена.

2. Насувається з черги питання: що є осередком цієї системи? На це питання нелегко дати задовільну відповідь з уваги на те, що, як уже кілька разів в попередньому викладі підкреслювалось, большевицька філософія має низку тез непередуманих достатньо і в консеквенції взаємно суперечних. Ми повернемося ще до цієї справи і розглянемо її докладніше в розділі, присвяченому оцінці системи, — тут вистачить пригадати, що не вміємо погодити реалізму з прагматизмом і натуралізмом з етичним характером большевицької філософії.

Коли, однак, будь-яка теза має для большевицької філософії вирішальне значення, то нею є, безсумнівно, матеріялізм, так окреслений, як ми це окреслили, аналізуючи вживане большевиками поняття матерії. — Твердження, що єдину реальність становить вічна, необмежена і перебуваюча у постійному русі матерія — отже, погляд, який називаємо еволюціоністичним матеріялізмом — є логічною підставою значної більшості большевицьких тверджень. З нього виникає, наприклад, майже ціла теорія пізнання, яка сприймає і розуміє пізнавчий процес як матеріяльне віддзеркалювання предмету в підметі, яка дає пізнавчий монополі науковій методі і яка відкидає зарівно інтелектуальне пі-

знання, як і всякого роду інтуїції. Також прагматизм, який не дається погодити з повищими тезами, виникає все ж таки іншим шляхом з матеріялізму: бо коли психіка є формою матерії, не може бути мови про досягнення абсолютної правди, але пізнання мусить бути сприймане як вислід зудару матеріяльних елементів, обумовлений обставинами.

З матеріялізму виникає також ціла космологія большевиків, за винятком їх „діалектичної” тези про розвиток шляхом боротьби. І так монізм спирається на згаданому понятті матерії, бо поза матерією не може бути на основі заложення — нічого; з цього самого поняття матерії виникає змінливість усього, крім законів зміни; щільно з матеріялізмом зв'язаний зарівно детермінізм, як і большевицький механіцизм.

Врешті матеріялізм становить логічне підложжя психології, як і аксіології. З уваги на те, що матерія має бути єдиною реальністю, явища, які називаємо „духовими”, мусять бути консеквентно поняті як її прояви — і звідси маємо епіфеноменізм. Поширення детермінізму на людську волю, з уваги на їх заложення, рівно необхідне. Не рівно необхідне визнання концепції історичного матеріялізму, себто зведення всіх культурних проявів і т. п. до умовин матеріяльного буття суспільства, ані зв'язаний з тим суспільний детермінізм — бо був би до подумання також індивідуалістичний матеріялізм — але історичний матеріялізм є безсумнівно одним із можливих застосувань космологічного матеріялізму. Також ціла наука про вартості, що зводить їх до творів боротьби кляс, є зрозуміла на цьому тлі, — бо матеріялізм виключає визнання духових вартостей і мусить вияснювати всяке оцінювання механічно, шляхом пристосування, приноровлення до умовин матеріяльного буття.

Так, отже, матеріялізм — і то матеріялізм у такому самому значенні, в якому це слово вживають на Заході, значить не спеціально „діалектичний” матеріялізм — здається, становить осередок системи.

Завдяки цьому крайньо матеріялістичному підложжю, большевицьку філософію позначає також крайній натуралізм, себто чисто природничий підхід до всіх проблем, із виключенням всякої засадничої різниці між людськими функціями і явищами природи. На цьому тлі є зро-

зумілою нехить большевиків до ідеалізму, не тільки теоріопізнавчого, але також онтологічного, і їх вороже становище до релігії. Цим крайнім натуралізмом большевицька філософія головню відрізняється від філософії Спінози, який обороняв у засаді ті самі тези, але визнавав двоякий стосунок до природи-матерії: природничий і „суб спесіе етернітатіс”, релігійно-містичний. Большевики досить кумедним способом намагаються оборонити його від закиду пантеїзму (С 454: „Переважаюча більшість буржуазних істориків філософії неправильно вважають Спинозу пантеїстом, в дійсності він був атеїстом і різко критикував релігію”...), що їм, очевидно, не може вдатися з уваги на існування V книги „Етики”, присвяченої майже в цілості викладові релігійного стосунку великого голландського мислителя до Природи-Бога. Але сама їх полеміка в цій справі унагляднює їх власний стосунок до природи, який є стосунком чисто природничим.

3. Яку ж тоді ролю відіграє в большевицькій системі „діалектичний” елемент? Побачимо далі, що історично він відіграв дуже значну ролю, і що багато тез, які систематично могли б бути видалені з матеріалізму, історично походять у большевиків з гегеліянства, отже, з тієї „діалектики”, — наприклад: еволюціонізм, монізм і інші. Але діалектика відіграє також певну систематичну ролю в системі. А саме з неї походить теорія еволюції скоками, і виникаюча з неї теорія революції, з аксіологічними консеквенціями, отже поглядом на ролю науки, етики, естетики і релігії. Але це ще не все; аналізуючи докладніше систему, легко ствердити, що діалектика надає їй поза цими тезами також форму і тенденцію.

Коли б большевицька філософія мала виключно матеріалістичні елементи, вона не могла б голосити теорії, так сповненої етичних чинників, як це вона насправді робить. Матеріалізм виключає етичні чинники цілковито, бо на ґрунті матеріалізму можна говорити виключно про те, що є, а не про те, що має бути: большевицька філософія є виразно писана і голошена для того, щоб становити знаряддя боротьби, — себто щоб служити цілям, визначеним етикою. Завдяки діалектиці стадії, до яких світ, а з ним суспільство, мають дійти на ґрунті незмінних механічних законів, що правлять

природою, стають несподівано цілями і вартостями, за які належить забігати і за які належить боротися.

Така сполука матеріалізму з етикою не є незнаною і в інших системах. Типовим прикладом пов'язання обох чинників є, наприклад, філософія Ніцше, яка спирається на чисто природничому, детерміністичному погляді на світ і людину, а водночас голосить відомі, підривні тези етичного характеру. Між філософією Ніцше і большевицькою філософією є, однак, та різниця, що — принаймні зовнішньо — стосунок обох елементів, природничого й етичного, у большевиків відворотний: у Ніцше головна частина роздумувань присвячена етичним справам, тоді як большевики займаються передусім своєю натуралістичною теорією і щойно по її викладі вони несподівано, без жадного переходу виголошують етичні висновки. Але саме внаслідок цього виступає в них так яскраво неможливість схопити систему в однорідну і логічно зцілену синтезу: обидва протилежні елементи виступають у всій повноті рівнобіжно, спричиняючи, що однорідне схарактеризування системи не до подумання, чи радше не до виконання.

І саме цій обставині большевицька філософія завдячує свій своєрідний, єдиний свого роду характер: вона є нелогічним сполученням крайньо матеріалістичного погляду на світ з „діалектичною” етикою, способом, що виключає всі спроби узгодження. Діалектика, яка є виключною прикметою духа, сполучена тут з запереченням його існування. Етика, неможлива до подумання в чисто природничому погляді на світ, наказує у большевиків поширювати цей погляд, щобільше — нищити все, що могло б спротивлятися повному підпорядкуванню духа незламним законам природи. Це — парадокс, який, у перекладі на етичну мову, заслуговує на назву демонічного: духовий і етичний елемент в цій системі запрояжені для служби

~~~~~  
ЧИТАЙТЕ,

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,

„ВІСНИК”!

~~~~~

М. Чировський

НА РУМОВИЩАХ „РЕАЛІТЕТІВ”

Кілька років потрясала українською громадою у вільному світі лихоманка політичних „реалітетів”. Мовляв, час уже забути про тридцять роки — роки боротьби ОУН та сорокові роки кривавих боїв УПА з німецьким, а потім і з большевицьким окупантом. Мовляв, у добу атомової енергії треба відкинути романтику боротьби за незалежну Україну і погодитися з дійсністю, з „реалітетом” існування Української ССР та змін в ССРСР на краще і стати на базі позитивної співпраці з УСССР, як новою формою української державности, як наслідником Української Народньої Республіки.

Байдуже, відкіля цей „реалітетний” вітер віяв, хто цей вітер інспірував. Але він був у повній гармонії з інтенціями московської пропаганди, яка старалась створити атмосферу, сприятливу для ССРСР у західному світі. Він був у повній гармонії з демоліберальними, співіснувальними тенденціями західних приятелів „поступового” ССРСР, „гуманістичних”, а насправді комунофільських росселів, сартрів та інших.

Москва і її західні поплентачі розпочали були масову пропаганду, щоб зламати ідеологічний і політичний хребет противникам комунізму взагалі, а ССРСР зокрема. „Культурний обмін” був одним із засобів цього зловіщого альянсу. Китайські і кубинські комуністи грали тут покищо другорядну роль.

Хоч нечисленна, але активна група українських „інтелектуалів” з-під стягу „двійки” та УРДП пішла й собі на поклик советофілів-„гуманістів” і „прогресивістів”. Різномісна це була групка ображених на світ, а зокрема на банде-

матеріальному елементові, що є ще й антитезою всякої етики.

Ця демонічність сполучення матеріалізму з діалектикою становить найхарактеристичнішу прикмету системи.

В наступному числі перейдемо до другої частини розвідки, а саме до обговорення джерел, безпосередніх і посередніх, щоб врешті в третій частині зайнятися оцінкою большевицької філософії.

ривців, збаламучених і розгублених людей. Де-хто пристав до цієї групки лише тому, що інакше ніяк не міг попасти в „інтелектуали”.

Ще на самому початку „реалітетної лихоманки” приїздив в Америку Кордюк і заявляв у своїх доповідях, що, мовляв, нікому жадної ідеології не потрібно, а до всіх проблем треба підходити з прагматичної точки зору. Розуміється, при цьому легше сприйматимуть люди „реалітетну” концепцію.

Авторові цих рядків приходилося дискутувати загрозу „реалітетів” для української визвольної справи частенько і з багатьма людьми. Пригадуються слова ред. М. Стахова, який у розпалі „реалітетної” пропаганди сказав: „Побачите, за два-три роки і сліду не останеться із „реалітетників”. Очевидно, думав він про їхню політичну лінію.

І дійсно, „реалітетні” ідеї вже поховано на цвинтарі. Вони цілковито збанкрутували. Але „реалітетники” ще є, бо вони з „реалітетів” їдять хліб. Їх піддержують неукраїнські середовища, а інакше не один із них мусів би мити начиння в ньюйоркських ресторанах.

Мабуть, довгенько прийдеться чекати, поки прийде сприятливий час для відновлення їхньої роботи. Вони відходили були в двадцятих і тридцятих роках. Повернулися і минулися у шістдесятих роках. Бо ворог українського народу не спить, і він завжди знайде доволі ображених чи обманених, щоб їх використати проти їхньої власної нації. По сьогоднішній день єдиним „політичним досягненням” „реалітетників” у їхній деструктивній роботі можна вважати тільки прогресивний параліч УНРади, хоч вартість цієї інституції і так ніколи не була велика.

Вісті з України про посилений протиукраїнський терор, поезії Симоненка, статті Караванського, документи Чорновола, праці Дзюби та інших доказали, що в ССРСР, а зокрема в Українській ССР, московській колонії, ніщо не змінилось; що наступ московізму на національний український субстрат з щораз більшою силою продовжується; що нищення української куль-

тури не припиняється, а господарська експлуатація посилюється; і що Українська ССР — це тільки фікція для прикриття московського імперіялізму.

І приїзд дочки Сталіна, і деякі її перші ствердження, поки не навчили її американські демоліберали, що їй треба говорити про Росію та ССРСР, теж у значній мірі підірвали „реалітети” новітніх українських радянофілів.

Оглушливого удару „ідеалам” реалітетників завдав письменник Анатолій Кузнецов, якому вдалося вирватися з ССРСР. Його заяви тим переконливіші, що він сам визначний інтелектуал.

А Кузнецов стверджує, що, по суті, в Советському Союзі від часу смерті Сталіна ніщо не змінилося. Терор, застрашування, забріханість, донощиттво, цензура, московський фашизм і визиск, як були, так і залишаються основними засобами, якими держиться советська влада.

Кузнецов оповідав, що йому вдалося втекти тільки тому, що він обдурих КГБ. Від відмовився був спочатку доносити на своїх товаришів і у висліді втратив довір'я у КГБ. Але жити в ССРСР ставало щораз важче, і єдина надія його була на втечу. Нарешті він рішився і зголосив свою готовість стати донощиком, щоб здобути довір'я кагебістів. Він виготовив фантастичний еляборат про неіснуючу змову письменників, і з кпинами розповідав, що у тому своєму доносі він хотів був навіть написати про можливість замаху письменників на Кремль, але згодом цю думку відкинув, як надто нереляну.

Кузнецову плян удався. Він здобув собі повне довір'я КГБ, і тоді почав старатися про дозвіл виїхати закордон. Він стверджує, що тільки найбільше довірені у советської влади особи можуть одержати дозвіл виїхати закордон, але при цьому мусять виконати таке чи інше завдання.

Тут Кузнецов у великій мірі підважив „реалітетний” міт про культурні зв'язки. Що, мовляв, через ці зв'язки Захід може пенетрувати ССРСР. Поперше — всі громадяни ССРСР, яким дозволяється їхати на Захід, перебувають під політичним наглядом агентів тайної поліції, які є завжди учасниками советських закордонних місій. Подруге — будуче довіреними особами, всі учасники культурних місій мусять, як ска-

зано, виконувати агентурну роботу. Потретье, чесні громадяни ССРСР, які б хотіли сказати слово правди про тиранічну владу большевиків, не мають можливости це зробити, а контакти із зовнішнім світом нав'язують лише вислужники цієї влади, прикидаючись „культурниками”.

Отже, Анатолієві Кузнецову вдалося виїхати в Англію, обманути свого „ангела хоронителя”, який його пильнував, і телефонічно сконтактуватись з редакцією англійського часопису, співробітник якої допоміг йому видістатися на волю.

Цікаве тут одно питання, що його поставив Кузнецову телевізійний репортер, а саме: чому він не зголосився на поліцію, а шукав посередництва в редакції газети? Кузнецов сказав, що іти советському громадянину на поліційну станицю в демократичній державі дуже небезпечно, бо большевики всюди у вільному світі мають своїх агентів і вислужників. От тобі й „реалітетний” образ ССРСР і його „миролюбних”, „гуманних” намірів на Заході!

Кузнецов справляє враження смертельно переляканої людини, свідомої того, що советські агенти можуть легко його вбити. Зрештою, він має для цього повну підставу, хоч, мабуть, не знає, що саме в цих днях припадає десята річниця смерті сл. пам'яті Провідника ОУН, Степана Бандери, убитого советським агентом. Але для „реалітетників” українська пролита кров не має політичної вартости, їм хотілося договорення з Кремлем, хоч їхнє уявлення про зміни в ССРСР було найбільш нереляним.

Одній українській політичній групі закрутилося в голові. І хоч „Новое Русское Слово” з Нью Йорку постійно друкує дуже цікаві підпільні матеріали з ССРСР, не роблячи з цього монополію на контакти з нелегальними підсоветськими рухами, наші „політики” з Парижу і Балтимору гордяться „здобутими ними” матеріалами з ССРСР.

Ми згадали тут не без причини „Новое Русское Слово”, яке у числах з 16, 17 і 18 вересня вмістило листа ще одного советського інтелектуала, журналіста А. Белінкова, який теж недавно „вибрав волю”.

Белінков написав цього листа-звернення до конгресу Пен-Клюбу, що почався 13 вересня в Ментоне, у Франції, під проречистим заголов-

ком: „Західня інтелігенція, советська опозиція і свобода, якій загрожує смерть*). Ми не думаємо, що його прочитали на конгресі, бо автор домагається в ньому за злочини проти свободи виключити з Пен-Клюбу, який своїм основним завданням має „боротьбу за ідеали всього людства”, Жана-Поля Сартра, Альберта Мальца і Ліліяна Гелмана, а натомість включити в склад Пен-Клюбу А. Марченка, А. Синявського, Ю. Данієля та А. Солженіцина, які побоюють советську тиранію.

Лист Белінкова є безпосереднім засудом моральної смерті для західніх демолібералів, а для українських „реалітетників”, демоліберальних поплентачів з-під стягу „двійки” і продвійкарської орієнтації — посереднім засудом.

Лист Белінкова тим важливіший, що він сам не є українцем. Бо кожного українського самостійника західні демоліберали оскаржують в антиросійських тенденціях і антисоветському упередженні. І хоч таке наставлення вже само по собі несправедливе, годі шукати в демолібералах об'єктивності. А що Белінков чистокровний москаль, виходить з того, що коли він згадує про Синявського і Данієля, то промовчує або й не хоче знати Симоненка, Дзюби, Черновола, Світличного, і їх не пролонує включити в число членів Пен-Клюбу.

Який же образ Советського Союзу представляє Белінков? Це — імперія, сперта на лицемірстві, яка все від свого громадянина забирає, але нічого йому не дає. Там інтелігенти опідлюються і вдають з себе дурнів, бо правду знати і правду говорити в ССРСР небезпечно. А будучи дурнем і вихваляючи владу, можна дістати орден, авто і навіть „дачу”. Тому в ССРСР краще бути дурнем.

Советську опозиційну інтелігенцію, яка вважає за недосяжний ідеал західню демократію, послідовно винищується. Белінков порівнює советську опозиційну, насправду ліберальну інтелігенцію з горсткою декабристів із початку XIX століття, революційний зрив яких не мав успіху, але кінець-кінцем спільно з іншими факторами привів до повалення царату.

Трагедія в тому, пише Белінков, що ССРСР не може бути людиною державою. Розпочата

*) Цей лист в скороченні подаємо на іншому місці в цьому числі „Вісника”. — Ред.

Хрущовим „відлига” 1956 року була припинена. „І її не могли не припинити, заявляє Белінков, бо за 52 роки свого існування ця держава наробила людям стільки зла, що вони вже не могли вдоволитися тільки тим, що осталися живими, що когось випустили з тюрми”.

Белінков певний, що ССРСР стоїть перед глибокими державними переворотами, що їх проведуть провідні одиниці, але він не певний, чи ті перевороти приведуть до демократії.

Боротьбу советської опозиційної інтелігенції у великій мірі утруднює ліберальна, а по суті реакційна західня інтелігенція, яка чомусь всіма силами піддержує фашистську і тиранічну владу ССРСР — стверджує А. Белінков. Ця західня, нібито ліберальна, інтелектуальна верства, намагаючись нібито викоренити у себе вдома вади демократії, чомусь ставить собі і іншим за взір Советський Союз, оцю державу, де людині відмовлено всіх прав.

Західня т. зв. демоліберальна інтелігенція в своєму лицемірстві пробує вияснити тим, що борються проти советської тиранії, що, мовляв, советська влада добра і кращає з часом. Цій інтелігенції Заходу байдужа доля советських народів, а одурманена своїми демоліберальними і советофільськими ідеями, своєю поставою вона допомагає большевикам нищити насправді ліберальну інтелектуальну верству ССРСР і зміряє за проторити цілий світ у кайдани.

Белінков каже, що советська опозиційна, насправду ліберальна, інтелігенція по тюрмах і концтаборах захищає свободу, а західня — реакційна, що себе зве ліберальною, по суті допомагає большевикам.

„Сльози образи, образи ліберальних, добрих людей, які мають і дітей і книжки, але в яких немає Ленінської нагороди миру, залили мій письмовий столик”, — продовжує Белінков, аналізуючи лицемірство західніх лібералів, а в тому числі й наших доморослих „реалітетників”.

„Ви, тобто західня псевдоліберальна інтелігенція, — стверджує Белінков, — і советська свободолюбна інтелігенція боретесь проти різних ворогів. Советська інтелігенція боретесь проти советського фашизму, а ви — проти демократії. Те, що ви називаєте шляхетною фор-

мою суспільної побудови, в реальному світі проявляється фашизмом різної барви, сьогодні з перевагою червоної барви”.

Белінков гостро атакує Солсбері з „Нью Йорк Таймсу” і інших йому подібних, які, мовляв, жертвують честю і свободою советського опозиційного інтелектуала і на довгу мету залишають напризволяще й свою власну, ще не знасилувану червоним імперіялізмом свободу. Кривавий московський фашизм західні демоліберали підтримують і тим, що, нібито бідкаючись долею запроторених у мордовські концтабори советських інтелектуалів, рівночасно їдуть в гості до кремлівських вождів, катів оцих інтелектуалів.

Тут до речі буде пригадати такий епізод: Кілька років тому одна українка їздила з американською місією в ССРСР. У розмові з українським інтелектуалістом вона почула таке: „Всьому винні ваші західні демоліберали. Ми самі вже давно позбулися б советської влади, але моральна допомога гнилого ліберального Заходу зміцнює становище большевицьких володарів і послаблює наше становище”.

Белінков стверджує, що західня демоліберальна інтелігенція стоїть морально нижче, ніж советська.

Вертаючись до наших „реалітетників”, треба сказати, що вони були гробокопателами свободолюбних мрій підсоветської патріотичної української інтелігенції. „Реалітетники” йшли разом із західними демолібералами в спільному поході на знищення свободолюбних починів Симоненка, Черновола, Світличного і інших.

Недавно довідались ми про нові арешти в Україні. Серед арештованих: Зенон Красівський з групою молоді, Богдан Чабан і ін. Репресії продовжуються. Звільнено з роботи за „націоналістичні ухили” викладача В. Вишенського, кандидата фізико-математичних наук В. Боднарчука, М. Браїчевського, наукового співробітника Інституту історії, Михайлину Коцюбинську, літературознавця, Зинаїду Франко, внучку Івана Франку, мовознавця, Л. Яценка, композитора, Л. Плюща, відомого математика, і багато інших. Івана Драча, відомого українського поета, і Г. Дворка, визначного хеміка, викинено з партії.

Такі події ніяк не могли скріпити „реалітетних” позицій, позитивно наставити до Україн-

ської ССРСР, як нібито української держави, і до ССРСР, як держави, що „еволюціонує” в напрямі свободи і толеранції.

Ще більше підкосили віру „реалітетників” події в самій Америці. Поки демократичний Уряд кокетував з ССРСР і ширив культобмін, вигідно було бути „реалітетником”. Це був модерний демолібералізм, при якому щось можна було і полізати. Але коли змінився Уряд на республіканський, який холодно ставиться до ССРСР і до культобміну зовсім не кваліться, то вже майже не оплачується бути „реалітетником”. Степаненко, який добре орієнтується в справах УРДП, сказав про її ліве або „реалітетне” крило, що воно попросту комунізується.

З НОВИХ КНИЖОК

ЦІННЕ АНГЛОМОВНЕ ВИДАННЯ АБН

Револушнері войсіс — юкрейніен політікен прізонерс кондеми рашіян колоніалізм. Мюнхен, Пресбюро АБН, 1969, 156 ст., ілюстр. 24 ст.

Англомовний читач дістав надзвичайно цінні крайові матеріали — „революційні голоси”, що засуджують московський імперіялізм та колоніялізм. Голоси цих політичних в'язнів важливі й тим, що допоможуть нашій студіюючій молоді поборювати всякі демоліберальні та комуністичні впливи серед студентства у вільному світі, зокрема в Америці.

Пресове Бюро АБН в Мюнхені подало ці матеріали в „АБН-Кореспонденц” чч. 1-5 за 1968 р. й зараз же випустило їх окремим виданням. Вміщені в книжці статті, листи, студії і звернення нелегально поширюються в Україні в численних відписах.

В. Черновіл у своїм листі до головного прокурора УССРСР, до голови Найвищого Суду й до голови Державної Безпеки УССРСР таврує советське безправ'я та терор над українськими політичними в'язнями, які домагаються припинення русифікації та обороняють українську культуру. Далі йдуть: „Інтернаціоналізм чи русифікація?” Івана Дзюби, звернення до Центрального Комітету КПУ України, лист Івана Кандиби про безправ'я України, лист Святослава Караванського, в якому він оскаржує Москву в національній дискримінації українців, матеріали Лева Лук'яненка, Михайла Масютка, Валентина Мороза, Юрка Шухевича, сина головного командира УПА, Озерного і О. Заливахи.

Закінчується книжка списком українських політичних в'язнів з точними даними, коли їх арештовано, коли засуджено й за що, де відбувають вони ув'язнення. Видання ілюстроване численними фотографіями.

Слід сподіватися, що Організації Українського Визвольного Фронту, а передусім наша студентська молодь допоможуть поширити цю цінну англомовну книжку по бібліотеках вільного світу.

О. Сокол

ПОЛІТИЧНЕ НАПРУЖЕННЯ ЗРОСТАЄ

Газета „Свобода“ закінчує опис виборів такою заявою: „Поразка націонал-демократів — це великий успіх німецької демократії, бо внаслідок її довіри до Західної Німеччини в світі зростає“.

„Шлях Перемоги“: „Аденауєрова партія ЦДУ-ЦСУ переживає три роки важку внутрішню кризу; її не очілює (Штраас — викинуто) якась фасцистична керівна особистість“. І дає можливість ствердити, що більшість західнонімецького населення стоїть на лінії протико-муніципальних, національно-консервативних або національно-ліберальних. Ця важлива психологічно-політична обставина утруднює здійснюванню цілей СДП і ФДП, бо врешті західні німці живуть у демократії, в якій керує державою проти волі більшості було б самогубством“. Від себе додамо, що практика Східної Німеччини протягом 20-ти років цієї думки не potwierджує.

Обидві партії, що творять тепер у Бонні коаліцію, і їх провідники є соціалістами. Соціал-демократом є і вибраний недавно президент Густав Лайнеман. У своїй програмі вони передбачають зближення з Москвою, створення федерації зі Східною Німеччиною і економічну співпрацю. Далі — визнання кордонів з Польщею на Одрі і Нісі. Західна Німеччина оточена тепер комуністичними державами і зближення її зі Східною Німеччиною може доповзати до об'єднання з нею, а далі й до коаліційного з комуністами уряду, отже — до комунізації цієї Німеччини.

Перед виборами Західна Німеччина відіграла у цілому світлі поважну роль. З нею рахувалися як з потенційальною потугою. Москва її боялась. Тепер Німеччина в значній мірі втратила міжнародне політичне значення, стала ніби відчуженою брамою, крізь яку москвали можуть вийти до середини Європи.

Канцлер Кісінгер сподівався, що у виборах може додатково вплинути в його користь напруженість стосунків Москви з Китаєм. Проте, виявилось, що під час короткої зустрічі Чу Ен-лаю з Кісінгером у Лейпцигу вони дійшли до якогось порозуміння. Ті самі надії мали ЗСА у

Протягом останніх тижнів зайшли події, які підсилюють напруження в цілому світі. З-поміж тих подій висувуються на перше місце — вибори в Німеччині, гострі виступи опозиції в ЗСА проти республіканського Уряду з домагаючимся припинити війну у В'єтнамі і шораз нові збори ні ініціанти на Влизькому Сході.

Вибори в Західній Німеччині

У Західній Німеччині відбулися 28 вересня вибори до бундестагу. Найбільше заінтересованню викликало питання — чи будуть вибрані представники крайньої-правої Національно-демократичної партії Адольфа фон Талдена. Висліді виборів були несподіванкою — Християнсько-Демократична партія дістала 242 мандати, соціал-демократи — 226 і Ліберальна партія — 30. Націонал-Демократична партія не дістала жадного мандату, хоч число голосувачих за нею значно збільшилося в порівнянні з попередніми виборами.

Отже, ні одна з двох великих партій не отримала рйшальної більшості, необхідної для створення нею уряду. Тому, що обидві партії не погодилися на продовження дотеперішньої коаліції, соціал-демократи з ліберальною партією Штепа, яка посідає 30 голосів, створили уряд, а партія Кісінгера — християнські демократи — перейшла до опозиції.

Преса по-різному зареагувала на вислід виборів. „Нью Йорк Таймс“ пише: „Якщо Москва змусять Східною Німеччиною зайняти боїв де-кілька місяців можуть принести міжнародне відруження і привернення нормальних стосунків в центрі Європи“. І далі: „Хоч Вальтер Улбрихт ствердив, що запропоновані Брандом і Штегом поступки невідстачальні, його гострі вирази ставили контраст до оцінки провідника московської комуністичної партії Брежнєва: Брежнєв похваляв німців за те, що вони відкинули у виборках крайньо-праву партію фон Талдена і дав вираз готовості Москви прихильно зареагувати на зміни східної політики боннського уряду“.

зв'язку з війною в В'єтнамі. Сподівання виявилися фікцією.

З'єднані Стейти Америки

Президент Ніксон виголосив на Генеральній Асамблеї ООН промову, в якій порушив найголовніші проблеми світової політики. Між іншим він заявив, що „хоч у світі помітний зворот проти зобов'язувань у міжнародних конфліктах — ми не відвертаємося від світу”. У післявоєнному часі, — казав Президент, — виявилось, що націоналізм може бути небезпечний, деструктивний і також може мати могутню творчу силу. Ціль ЗСА — сприяти творчим формам націоналізму. Президент зазначив, що ЗСА готові обговорювати всі політичні проблеми. Існують у світі великі розбіжності, але всі народи прагнуть миру.

26-го вересня Президент відбув у Білому Домі пресову конференцію. Про ту конференцію ньюйоркський „Дейлі Ньюз” пише: „Президент Річард Ніксон спокійно, відверто і — на нашу думку — пречудово обговорив цілий ряд важливих актуальних проблем. На окрему увагу заслуговує його реакція на висунене „голубами” домагання визначити остаточний термін виведення американських військ з В'єтнаму. Було б то, заявив слушно Президент, рівнозначне із заохоченням ворога, щоб він витривав до того терміну на своєму становищі. Президент додав, що якби менше було таких виступів „голубів”, то дорога до закінчення війни могла б бути коротшою. На нашу думку, Президент росте за кожною пресовою конференцією. Ми повинні бути за те йому вдячні”.

„Крістен Саснс Монітор” з 29 вересня пише: „Ця пресова конференція свідчить ще раз, які скомпліковані проблеми стоять перед Білим Домом. Центральним питанням для Президента був В'єтнам, від якого залежить його політична репутація і або тріумф, або катастрофа. Нові заворушення в університетських кампусах заповіджено на 15-го жовтня. Республіканський сенатор Ч. Гудел домагається вивести всі американські війська з В'єтнаму до кінця 1970 року. Ключовим питанням залишається справа американської громадської думки. Президент заповнив, що на його політику не вплинуть антивоєнні виступи студентів. Тим часом засад-

ниче значення має питання, чи заклик Президента до терпеливості і витривалості зустріється з підтримкою громадської думки. Від того залежатимуть можливості переведення політики Білого Дому”.

Провідник республіканської меншості в Сенаті Г. Скот звернувся до критиків в'єтнамської політики Ніксона зі закликом стриматися протягом 60 днів. Проте, обсерватори вважають, що опозиція на це не згодиться.

15 жовтня під гаслом „В'єтнамського мораторіюму” відбулися в численних містах ЗСА противоєнні демонстрації, в яких взяли участь великі маси людей. Демонстрації відбулися спокійно, без заворушень, як це плянували їх організатори. В деяких містах проведено протидемонстрації, учасники яких заявляли, що демонстрації проти війни у В'єтнамі лише продовжують її, бо йдуть на руку Ганові. В Нью Йорку посадник Ліндзі зарядив на той день приспустити прапори і сам виступив проти війни в кількох місцях. Проте, на приватних домах і навіть на багатьох урядових установах прапорів не приспущено. Демонстрантів підтримали також декілька сенаторів і конгресменів. „Дейлі Ньюз” у своїй передовій статті назвав день 15-го жовтня „Днем Ганьби”. В офіційному повідомленні з Москви „мораторіюм” проти війни у В'єтнамі вітали, як „доказ непопулярності політики Ніксона”.

Атака опозиції на Президента комплікується тим, що опозиція гвалтовно мобілізує громадську опінію, а рівночасно намагається утруднити Президентові розв'язування справи. У тій ситуації для Уряду залишається вихід — в'єтнамизація війни в такій формі, як її виконує Москва, лише у відношенні до Південного В'єтнаму: доставка найновішої зброї, літаків, танків і достатньої кількості воєнних матеріалів. А далі — інструкторів і військових фахівців. ЗСА чомусь „не можуть” бомбардувати порту Гайфон, але робити це можуть з успіхом південні в'єтнамці. Літаки і танки з в'єтнамською обслугою можуть війну виграти.

Опозиція старається докучати республіканському Урядові на кожному кроці. Так вчепилась вона номінованого Президентом кандидата на члена Найвищого Суду Кл. Гейнсворта, ставить перешкоди у фінансуванні космічних

ВІЗНАЧЕННЯ 10-РІЧЧЯ СМЕРТІ СТЕПАНА БАНДЕРИ У ВАШИНГТОНІ

"Батьку наш, Тарасе, ми зішлилися, щоб біля стій двоповерхової будівлі, що складає частину іншого великого мужеві Українці — Степанові Бандері, борці за ідеї й ідеали про які ти співав, для здійснення яких він, як і ти, жив, по-лицарськи боровся і поліг від зрадницької руки ворога України".

Такими словами українською і англійською мовами започаткував 11-го жовтня біля пам'ятника Т. Шевченка, намовляв нерівні в гострій формі до подальшого поліпшення їх матеріального положення.

Близький Схід відомий генер, як обшир просторини прикордонних індіантів з уястю танців і літаків, "Великі Чотири", що мають любові тися замірення на тому обширі, дої не осягнути ніяких успіхів.

25 вересня приїхала до ЗСА прем'єр Ізраїлю Голда Мейр, яка була прийнята на авіаційній урядовій площі, після чого відбула розмову з керівним секретарем В. Руджерсом. Голда Мейр прибула не тільки для того, щоб обговорювати з американськими дипломатами справу замірення на Близькому Сході, але й для закупівлі в ЗСА літаків, ракетопланів та іншої зброї. Голда Мейр розмовляла також з кількома міністрами арабських країн і советським представником Андреем Троїком. На урочистому прийнятті в її честь у Нью-Йорку вона заповідала слухачів, що Ізраїль "прагне миру для себе, для єврейів і для цілого світу".

Летарови В. Руджерс з А. Троїком теж не дали успіхів, і поручено їм дали вести заступникові державного секретаря і советському амбасадорові Дорнінові. Але навіть ті контакти покищо неактуальні. Отже, не зважаючи на великий дипломатичний талас, справа замірення на Близькому Сході не рушила з місця. Воно зрушить тільки тоді, коли Москва вбачати ме в тому для себе користь.

членки у Вашингтоні інж. Михайло Шпонтак жалюбно-

протестаційне відзначення 10-ї річниці смерті Степанові ОУН с. п. Степана Бандери.

Церемонію покладалися від ОУВФронту виголошувати Михайло Кушнір у супроводі двох сумівок. Із словом у поклони пам'яті Степана Бандери та нескореному українському народові виступали: контролер Джан Фарік — демократ із Луїзіани, голова АДУК Д-р Міх. Кушнір, Д-р Петро Мірчук та п. Вілліам Ларкін із Нью-Йорку.

Після маніфестації під наглядом Шевченкові 500 учасників оформились у похід і, несучи понад 100 транспарентів, відійшли в напрямку посольства СРСР. Під час походу роздавано летючки-афіші з фотографією Шелестіна та зазначенням, що розшукується Шелестіна і інших членів російського уряду для того, щоб поставити їх перед Міжнародним Судом у Гаазі.

На запити представників преси поосередження давали Д-р Нестор Процик і п. Ларкін.

Поліція не допущала демонстрантів до будинку посольства СРСР, але після закінчення пікетування два члени Комітету змогли пройти до того будинку й прочитати на залізних дверях листівку-розшуку з фотографією Шелестіна.

Між демонстрантами було багато молоді, переважно суміської. Велика група суміщів прибула з Нью-Йорку під керівництвом голови Осередку ім. ген.-хор. Т. Чупринки Корнелія Василяка. Д-р Нестор Процик дав інтерв'ю для представників "Радіо Інтернешнел Нюз".

Інформації про відзначення 10-річчя з дня трагічної смерті Провідника ОУН, с. п. Степана Бандери в Нью-Йорку та інших містах ЗСА будуть подані в наступному числі "Вісника".

ОН ВІДМОВЛЯЄТЬСЯ ЗАХИЩАТИ ПРАВА ПОДІННИ

Представництво Об'єднаних Націй в Москві, т. зв. Інформаційний центр, очолюваний советським провідником Т. Чечеткіним, відмовляється приймати петиції переведеного з наказу генерального секретаря ОН У Така дослідження в цій справі, в ОН прийнято рішення заборонити приймати петиції від громадян країн, де є представництво ОН, до яких звертаються жертви погуби прав людини.

Так — під тиском СРСР і інших комуністичних країн загальною традицією ОН в справі оборони прав людини.

**ЧИТАЙТЕ,
ПЕРЕДІЛІВЧИТЕ,
"В І С Н И К"!**

Богдан Коринт

З Е М Л Я І М І С Я Ц Ь

З надзвичайною швидкістю змінюється сучасний світ. Багато-хто з нас спостерігає ті зміни, але не здає собі справи з їх ваги і далекосяжності. Купець, фермер, урядовець, робітник, бюровий працівник не звертають на це уваги, але знають про цей феномен. Лише випадково довідуються вони про різні винаходи, купуючи товари щораз кращі, вигідніші або й досі невідомі.

Чи можемо ми пояснити собі такі, наприклад, питання: Чому найбільша потуга світу, ЗСА, не може досягти перемоги у В'єтнамі, маючи перед собою малу країну, хай і підтримувану матеріальною допомогою червоного Китаю та ССРСР? Як керують летами на Місяць, при яких помилка на одну мільйонову частину секунди чи міліметра може довести до катастрофи? Яким способом доходить голос астронавтів з віддалі 400.000 кілометрів і як передають з тієї віддалі телевізійні образи? Яким чином компютери протягом кількох секунд обчислюють те, на що тисячі математиків потребували б місяців?

На такі і подібні питання пересічна людина відповіді не дасть. Що більше, вона не має зацікавлення до тих надзвичайно важливих справ, якими цікавиться особлива наука, що її часом називають „наукою майбутньогознавства”.

І так було завжди. Коли Колумб відкрив Америку, цією подією цікавилися португальці й еспанські королі, мавши на увазі золоті скарби автохтонів нового континенту. Ні у нас, ні у наших сусідів ця подія не мала відгомону. Тим часом новий континент викликав велетенські зміни у тодішньому світі. І в Україні також.

У висліді такої ситуації наші діти і внуки знають більше про ракети і можливості міжпланетарних подорожей, як їхні батьки і дідуні.

Зрідка хіба прочитаємо в наших газетах про те, як нам ставитися вже сьогодні до справ суспільних і політичних з погляду найновіших напрямних розвитку технічних наук. Позитивним прикладом розумного й передбачливого ставлення може бути стаття проф. д-ра В. П. про охорону здоров'я в українській соборній са-

мостійній державі, надрукована у чч. 7-8 „Визвольного Шляху” за 1969 рік.

Це — тільки вступні міркування на тему про значення дослідів Місяця для майбутности на основі тих даних, які можемо знайти в наукових і популярно-наукових публікаціях.

Джордж Мюллер, керівник НАСА, повідомив, що у пляні подорожей на Місяць є створення космічних станцій, які кружлятимуть довкола нашого супутника. На тих станціях можна буде переводити надзвичайної ваги досліді.

Завжди є люди, які противляться всьому, що нове, що змінює обличчя їхнього оточення і загрожує звичкам, набутим у їхньому житті. Так і тепер деякі науковці висловлювали думку, що виправа американських астронавтів закінчиться катастрофою, а цілий проєкт не має ніякого наукового і практичного значення. Пригадується вислів визначного ученого минулого століття, коли в німецькій академії наук виголошено доповідь про можливість побудувати залізницю. „Ніколи, — кричав цей учений, — ніколи дві паралельні залізні штаби не змінять обличчя світу!”

Коли йдеться про життя на Місяці, дослідники-песимісти були переконані, що воно неможливе. Вони не вірили, що астронавти зможуть привести зі собою з Місяця на одягу чи на зразках ґрунту бактерії або віруси. Така можливість існувала у відношенні один до сто мільярдів випадків, а проте забезпечилися проти такої можливості апаратурою, кошти якої становили 8.500.000 доларів.

Система повної ізоляції мала на меті:

— Вияснити, чи існують на Місяці віруси і бактерії, які на землі могли б викликати невідомі досі епідемії. Виявилось, що на Місяці ніякого життя немає.

— Охоронити привезені зразки мінералів, піску і пилу від земної атмосфери та вогкості і дослідити їх.

Походження Місяця, досі невідоме. Існують три гіпотези: Місяць відірвався від Землі, коли вона була ще в плинному стані; Місяць відірвався від Сонця і опинився в орбіті Землі; і

врешті, Місяць походить з-поза планетарної системи, пройшов колись близько Землі і попав у її орбіту.

На зразках привезених з Місяця виявилось, що він куди старіший, як припускали вчені. Виявилось також, що на Місяці є шляхетні гази, яких на Землі немає. Досліди не закінчені, ще перевіряють, чи брак космічної радіації на Землі впливає на фізичні і хемічні зміни зразків, чи є в них сліди магнетичного поля, якого на Місяці не виявлено, чи привезені мінерали були колись у плинному стані та ін. Після закінчення дослідів у вакуумі, їх продовжуватимуть у земній атмосфері. Головно ідеться про вплив повітря на матеріали з Місяця, про його вік і про те, чи було колись життя на цій планеті.

Коли пишеться цю статтю (кінець серпня) ще висліді аналіз невідомі. А проте, небагато довідаємося і після того, як досліди закінчаться. Причини промовчування різні.

Широкий загаль не цікавлять наукові досліди, коли в них немає сенсації. При тому слід мати на увазі, що слово сенсація має різне значення для різних осіб. Для загалу сенсацією було перебування астронавтів на Місяці. Для вчених сенсацією може бути приявність газів у мінералах Місяця.

Висновки з першого польоту невисначальні для науковців. Тому затверджено десять польотів до 1972 року. Врешті Місяць має не мале мілітарне значення, про яке звичайно не говориться.

Сенсацією був полет совтської ракети на Місяць у той самий час і тим самим шляхом, яким летіли американські астронавти. Советська ракета не мала залоги і її завданням було взяти зразки ґрунту з поверхні Місяця механічним способом. Ракета розбилася і певно не могла виконати своїх завдань, проголошених офіційно. Справа нагадує побудову пам'ятника Шевченкові у Москві. Коли спроби декого із Києва взяти участь у відкритті пам'ятника в Вашингтоні не вдалися, у Москві днями і ночами працювали, щоб на гвалт поставити там пам'ятник українському генієві.

Письменник Моравія, який відвідав багатьох чільних учених НАСА, у журналі „Вельтвохе” міркує, що над будовою єгипетських пірамід працювали десятками років сотні тисяч робітників. Ціль була спорудити вічний пам'ятник

фараонам. Піраміди складаються з десятків тисяч кам'яних брил. „Аполло - 11” має три мільйони частин і працювали над ним тисячі людей протягом кількох років. Ціллю було здобути космічні простори.

Стоїть важливе питання: пощо ці грошові витрати, чи не краще призначити їх на поліпшення долі убогих? І яка остаточна мета польотів у всесвіт?

Чарлз Ліндберг, який перший перелетів літаком з Америки до Європи, міркує в „Лайф” так:

Місяць — це перший крок у всесвіт. Дальший шлях невідомий і передбачити його годі. Можемо дістатися на Марс і на ще одну чи дві планети. Але далі? Припускаємо, що створять незабаром ракети, які летітимуть із швидкістю, зближеною до швидкості світла, (300.000 км на секунду), але швидкості світла не перевищимо, бо це є найвища в природі швидкість. Тож, коли до сусідніх сузір'їв світло проходить протягом тисячі років, то полет туди біологічно для людини неможливий. На перешкоді стоїть час. Вибухи матерії у космосі, які останнім часом завважено у найбільших телескопах, відбулися мільйони років тому. Отже, у таких просторах змінюється поняття часу, і можливо, що за сотні років чи ще пізніше зайвим буде тілесна приявність людини на далеких планетах всесвіту.

Провідний член НАСА д-р Дебус розважає питання з двох сторін. Перше — це користі, які приносить з собою кожне технічне досягнення. Маємо можливість збудувати на Місяці обсерваторії і дослідчі станції, які дозволять глибше заглянути у всесвіт. Матеріальні користі — це експлуатація рідкісних або досі невідомих мінералів Місяця. Можливо, що у його надрах знайдеться вода, а з тим і можливість побудувати герметично замкнені підземні оселі, вживаючи для того атомової енергії. На черзі Марс. Д-р Дебус твердить, що на тій планеті існує життя. Невідомо тільки, чи воно на найнижчому біологічному рівні, чи може має якісь ознаки інтелігенції. Але нині маємо ще великі перепони для польоту людини на Марс.

В інтерв'ю з д-ром Дебусом Моравія запитав ученого про мілітарне значення космічних досягнень. Це питання письменник поставив тому, що космічні досліди в основному підтриму-

ють збройні сили ЗСА, а у ще більшій мірі збройні сили ССРСР. Д-р Дебус, як і інші вчені, не відповів докладно на запит: „Така можливість існує завжди”.

Моравія стверджує, що світ учених технократів цілком інакший, як світ, до якого ми звикли. Перебуваючи на Кеп Кеннеді, він спостерігав, як астронавти причалювали на Місяці, сидячи в залі, у якій розміщена апаратура для ресстрації подій на Місяці і телевізійний екран. Запрошені визначні гості з затамованим віддиком слідкували за першими кроками астронавтів на Місяці. Але технократів це мало цікавило. Це все було передбачене і з прецизною докладністю вираховане. Важливим для них була не людина, а технічний процес висаду. Виміна слів між астронавтами і контрольною залю відбувалась мовою технократів: стан інструментів, плян діяльності на Місяці, визначення місця висаду і т. д. Для невтоємничених ті передавані шифрами розмови були незрозумілі. Тільки час від часу астронавти, мабуть, для власного відпруження пускали якийсь дотеп, викликаючи на залі нервозний сміх.

В іншому числі „Вельтвохе” А. Моравія пише, що, перебуваючи у Кеп Кеннеді, він завважив існування світу технократів, цілком відмінного від нашого. Там немає слідів будь-якого порозуміння між тими, що думають цифрами, компюторами та дрібними частинами секунди, і нашим світом, де діють ще література і поезія. І цей технократичний світ охоплює чимраз більше фахівців і ще більше тих, що його хочуть розуміти.

Духове обличчя майбутніх генерацій — пише він, — буде відмінним від нинішнього, яке скорше чи пізніше зникає. Нині знаємо, що людина існує на землі не менше як мільйон років. Перші сліди культури появились яких 15.000 років тому. До XVI століття Земля була центром всесвіту і тим самим людина стояла в його центрі. Коли Галілей проголосив, що Земля є планетою, його відкриття вчинило переворот не серед мас людства, а тільки серед висококультурних одиниць.

Як уже сказано, відстань до глибин всесвіту становить мільйони світлових років. І коли на Місяці або іншій планеті знайдуться хоч би

найменші сліди вимерлого життя, то прийшло воно не з тих далеких просторів, а таки з нашої планетарної системи. А коли і припустити їхню батьківщину у далеких просторах всесвіту, то все ж існувало воно там сотні чи мільйони років тому. І коли б на Місяці знайшли якісь сліди інтелігентного життя, тимчасового перебування на ньому живих істот, то це було б відкриттям незвичайної ваги.

Дехто міркує про доцільність полетів у космос на тлі актуальних питань нашої доби. Отже — змагання ЗСА з ССРСР. Технологія полетів матиме або вже має військоове значення і може бути засобом панування над нашою планетою. Змагання в міжпланетарних просторах може стати аргументом за створення світового уряду, який уже нині пропонують усякі ліві та „ліберальні” теоретики і за який іде нині гра між західним світом і комуністичними вождями. Цей уряд світу мав би постати на основі міжнародніх договорів або й бути насильно встановленим над тими, що на нього не погоджуються, отже коштом поневолених народів. І може колись, як у фантастичних повістях, війни відбуватимуться у міжпланетарних просторах, і вислід тих змагань рішатиме долю людини на Землі.

Дехто знаходить причину гону людини в космос у природженому їй постійному пориві шукати нове, досліджувати і здобувати, бо духових і матеріальних наслідків космічних здобутків ми, прив'язані до Землі люди, ніяк не можемо собі уявити. Одне знаємо, що вони будуть величезні.

Слід ще згадати, що християнський світ не проти космічних досліджень. Папа Павло VI прийняв на авдієнції астронавта Бормана. Для християнина ціллю є пізнавати свої можливості і тим самим пізнавати Бога. Дехто з теологів твердить, що у цих питаннях немає теологічних проблем, бо Місяць і планети — це тільки нові землі-континенти. Останнім часом між теологами ведеться дискусія над питанням можливої зустрічі в космосі із живими, розумними істотами.

У висліді, чи не всі причетні до технології космосу визнають, що самі полети є не ціллю, а засобом, який має дати людству нову ціль, невідому і непередбачену. А для нас, що живемо у розпалі наукової і духової революції, варто бу-

20-РІЧЧЯ СУМА

„ХАЙ ВАТРА ГОРИТЬ, НЕ ЗГОРАЄ”

Дехто із старших друзів чи подруг скаже: „Чи ж це можливо? Хіба вже минуло аж 20 років?” Дійсно, не легко повірити в це тим, хто в 1949 році заснував у Філядельфії перший Осередок Спілки Української Молоді Америки. Тоді їх було 5, щонайбільше 15; між ними кілька середнього віку членів революційної ОУН, а інші — це діти-втікачі з окупованої України, які з батьками прибули до нових берегів, на землю Вашингтона, по новий і праведний закон. Та хоча їх від України відділював океан, понад 3.000 миль — не можна відділити від людини ідей! Минуло на цій землі 20 років великої, часом героїчної у своїй зовнішній буденності праці, і ось уже не 5, а 5.000 зорганізованої сумівської молоді придбала за ці роки Америка, придбала й Україна. Перша — для зміцнення могутності і відпорності держави, якій судилось стати в проводі вільного світу, а друга — Україна-Батьківщина — одержала оце п'ятитисячне поповнення для дальшої боротьби проти новочасного антихриста.

На прапорі СУМА, як і на прапорі Спілки Української Молоді в рік її заснування, в 1925 році те ж величне, пориваюче гасло: „Бог і Україна!” Завдання Спілки, що вже дала в десятиох країнах світу сотні й сотні визначних, активних громадських працівників, людей пера, науковців, поетів, мистців для Національної України, також незмінне: гартувати й вишколювати молодь для продовження змагань за справу батьків, за справу понад 40-мільйонного українського народу. Група сумівців на Оселі СУМА біля Еленвіллу, Н. Й., у якій зібрались юні журналісти й автори, сприйняла один із віршів великої Лесі Українки, як щось своє, написане для цієї, сумівської молоді (згодом юнакам і юначкам сказали, що той твір напи-

ло б глибше подумати над тим, чи багато з наших поглядів на світ витримають пробу часу і чи зуміємо ми вдержати кроку з нашими дітьми та внуками, щоб вони не дивилися на нас, як на дивних і незрозумілих передпотопових іхтіозаврів.

сала Леся Українка). Ось уривок, що найбільше промовив сумівцям:

„Коли я крицею зроблюсь на тім вогні,
Скажіть тоді: нова людина народилась,
Коли ж зломлюсь, не плачте по мені,
Пожалуйте, чому раніше не зломилась!..”

У „Зверненні Воюючої України до всіх українців на еміграції” є абзац-звернення до молоді: „Українська молоде! Ти на еміграції мусиш піти в авангарді визвольної боротьби, як у ньому йде молодь на Рідних Землях... Мусиш бути високоорганізованою і активною... пильно оберігай себе перед розкладовими впливами, які розхитували б твою ідейність та підривали б моральну стійкість”. У Зверненні сказано про головну мету підготовки молоді за кордоном: змагання за здобуття Української Держави, яка забезпечить нації і кожній людині найповніший розвиток.

Ще в 1924 р. з цією ж метою в так званій УССР підпільно був створений Союз Визволення України на чолі з акад. Сергієм Єфремовим, а в 1925 р. Секція Молоді при СВУ була перетворена, під проводом студента-патріота Миколи Павлушкова, в таємну Спілку Української Молоді. Коли на суді в Харкові прокурор-комуніст запитав Миколу Павлушкова, для чого була створена СУМ, „для боротьби за незалежну Україну?” — то Микола Павлушков гордо й гідно відповів: „Так, ми розглядаємо сучасну Україну, як колонію Росії... Наше завдання — створення самостійної Держави Української!”

Коли ж під час бурхливої демонстрації в Нью Йорку, біля представництва ССРСР, поліцай на хвилинку притримав юнака-сумівця, то він також пояснив йому: „Ми хочемо Незалежної України, а не московської колонії, тому ми демонструємо!”

Такий перегук відповідей з 1930 і з 1968 років, в Україні і в Америці, — даремно не дається. Для цього треба праці, праці і праці, та ще в обставинах американських вольностей, де в публічних школах заборонена навіть молитва до Бога!

Як в Україні СУМ тісно співпрацював з

УАПЦерквою, так у країнах свободи Спілка тісно співпрацює з обома історичними українськими Церквами. Це підкреслено і в гаслі СУМ та Спілки-Ювілята СУМА: „Бог і Україна”.

19 червня 1930 р. московський суд виніс приговор: були засуджені до розстрілу акад. С. Єфремов, Микола Павлушков та ще одинадцять осіб. Потім присуд замінили 10-річним ув'язненням, але ворог і так зліквідував засуджених.

У відповідь — швидко по закінченні другої світової війни, в таборах Західньої Німеччини й Австрії відродилась Спілка Української Молоді: 6 липня 1946 р. в Мюнхені відбулась перша організаційна нарада СУМ, а 10 червня того ж року в таборі „Зоммер Казерне” в Авгсбурзі постав Перший Осередок СУМ, у липні — Організаційне Бюро СУМ і Тимчасовий Комітет СУМ, який устїнив провідне сумівське гасло: „Честь України — Готов боронити!” У 1947 р. відбувся в Західній Німеччині перший Конгрес СУМ. Відтоді, у зв'язку з розселенням еміграції, почали творитись крайові Спілки Української Молоді, як сказано, в Америці — у 1949 році, об'єднані Центральною Управою СУМ, яку останні роки очолює активний провідник мгр Омелян Коваль (осідок ЦУ СУМ у Брюсселі, Бельгія, де знаходиться і Видавництво СУМ, що видає, крім книжкових видань „Бібліотеки СУМ”, періодичні журнали: „Авангард” для дружинників і старших сумівців, за редакцією Вол. Леника, та „Крилаті” — ілюстрований місячник для молодших членів СУМ, за редакцією Данила Чайковського).

У тижневику „Українське Народне Слово” з Піттсбургу, в числі з 24 липня ц. р., в передовій „20-ліття СУМА” сказано: „Скільки було труднощів на шляху творення і розвитку СУМА, годі й уявити: не було ще знання країни поселення, не було фондів, хоча жертвенні батьки й матері сумівців дуже допомагали молодій Спілці ставати на ноги; не було кадрів досвідчених провідників і виховників, не було одностроїв, не було осель і таборів, не було навіть своїх домівок”...

Всі труднощі перемогла Спілка Української Молоді Америки і перемагає їх далі під керівництвом мгра Євгена Гановського, голови Головної Управи СУМА, при великій співпраці й допомозі Організацій Українського Визволь-

ного Фронту, українських Церков, педагогів, а може передусім — жертвених батьків-матерів, отих тисяч непомітних героїв нашого життя й боротьби.

Що таке СУМА в наш час? Це понад 5.000 здисциплінованої передової молоді, в тому числі понад 3.000 юнацтва, яке не волочитьсь бездумно по вулицях. Це понад 400 виховників і виховниць, з яких багато донедавна самі були сумівською молоддю. Це також 10 музичних ансамблів, які плекають українську музику й пісню, 15 співочих гуртків при різних Осередках, 12 оркестр, між ними й велика духовна в Чикаго, або славна Капеля Бандуристок у Детройті під диригуванням маестра П. Потапенка. Це також до 10 українських шкіл, 5 драматичних гуртків, багато гуртків рецитаторів (на останньому Здвизі СУМА понад 250 сумівців і сумівок, підготованих актором Євгеном Курилом, рецитували українські твори під звуки сумівських оркестр). СУМА має 13 власних домів, 5 великих розбудованих Осель серед чудової природи...

Звичайно, жадна статистика не може показати ані складности праці СУМА, ані дійсно великих успіхів сумівців, ані труднощів у здобуванні тих успіхів. За цифрою 5.000 молоді б'ються молоді українські серця, далеко від ніколи не баченої Батьківщини, але вунісон з нами, що і в мордовських червоних кацетах не коряться ворогові України і світу.

Вітаємо Спілку Української Молоді Америки в її 20-річчя, закликаючи батьків: ще більше зусиль і уваги найдорожчому — молодій українській зміні!

Василь Гальченко

ЗНЕХТУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ВИЗНАЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНИКА

Пані Наталія Дорошенко, вдова по славному українському історикові і відомому громадсько-політичному діячеві з часів перед, під час і після Національної Революції, Дмитрові Дорошенкові, що помер у 1951 році, слушно обурюється в листі до редакції канадського часопису „Батьківщина” (з 6 вересня ц. р.), органу гетьманської організації, що її чоловіка ані словом не згадано в Малій Українській Енциклопедії Є. Онацького, що виходить в Аргентині. Свій уґрунтований протест проти знехтування в тій Енциклопедії пам'яті визначного історика і міністра закордонних справ Української Держави 1918 року пані Н. Дорошенко просить всі газети на еміграції передрукувати.

СЛАВНЕ 200-РІЧЧЯ

СПІВЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО РЕНЕСАНСУ

Творчість Івана Котляревського, славного поета і драматурга, відіграла епохальну роль у розвитку українського письменства. Вона започаткувала в Україні добу національного відродження, що почалася з кінцем XVIII століття, в чорних часах нищення решток української державности після скасування гетьманщини та зруйнування Січі.

Український ренесанс розвинувся як складова частина національного відродження інших європейських народів. У Західній Європі загострявся конфлікт між феодалним державним устроєм і новими формами суспільного та економічного життя. Стиснуті віджилими середньовічними приписами і законами, народи Європи вимагали свободи слова, думки, віровизнання. У літературі і мистецтві зростала опозиція до панівного псевдоклясичного стилю, як вияву духовости панівної верхівки. Передові мислителі і мистці з глибини народньої творчости черпали нові думки та ідеї. Визвольна війна в Америці і Деклярація Незалежности справили велике враження на тогочасних державно-політичних діячів Європи. Мусимо пам'ятати також, що Іван Котляревський мав у 1789 р. 20 років, коли вибухла Велика Французька Революція, яка переорала старі імперіально-феодалні стосунки.

В Європі зростає зацікавлення до фолкльору. Сигналом до поглиблених дослідів народньої творчости було видання староанглійських балад, що його довершив єпископ де-Персі. В Англії тривають пошуки спадщини давнього шотландського барда Осіяна. У Німеччині вивченням народньої творчости захоплюється Гете, досліді в ділянці етнографії провадить Гердер. Брати Грімми записують народні казки. Порівняльна граматика німецького філософа Франца Боппа, показуючи спорідненість індоєвропейських мов, відкрила широкі обрії для дальших лінгвістичних досліджень.

Почався рух і серед слов'янських народів, що прагнули політичної незалежности. Франц Чельковський у Чехії, Вук Стефанович-Нараджіч у Сербії збирають народні пісні, вивчають на-

родні звичаї та етнографію. Павло Шафарик у Чехії та Вартоломей Копитар у Словенії розробляють наукові підложжя для своїм мов.

Саме в цей час в Україні виступає Іван Котляревський, 200-ліття з дня народження якого минуло 10 вересня. Своєю безсмертною „Енеїдою” він розпочинає нову добу українського письменства, підготовлену його численними попередниками.

Перероблена з античної Вергілієвої поеми, „Енеїда” Котляревського була клясичним зразком травестії, зокрема знижування і розвінчування клясичних героїв, відзначалась націоналізацією теми, багатством етнографічного матеріалу і добірністю народньої мови, яка вперше ввійшла в українську літературу.

Звеличення української історії, згадки про гетьмана Сагайдачного, прославлення українського союзу зі Швецією, увидатнення героїки Запорізької Січі розкривали автора „Енеїди” як великого українського патріота.

Виведені в поемі троянці, що в них не важко розпізнати запорожців, пливучи по морю —

Про Сагайдачного співали,
Либонь співали і про Січ,
Як в пікінери набирали,
Як мандрував козак всю ніч;
Полтавську славили Шведчину,
І неня як свою дитину
З двора проводила в поход.
Як під Вендер'ю воювали,
Без галушок як помиралі,
Колись, як був голодний год.

Згадуючи, як „вічної пам'яті бувало у нас в Гетьманщині колись” виступало українське військо, Котляревський оспівує непереможність козаків:

Так славні полки козацькі
Лубенський, Гадяцький, Полтавський
В шапках, було, як мак цвітуть,
Як грянуть, сотнями ударять,
Перед себе списи наставлять,
То мов мітлою все метуть.

Котляревський наголошує, що любов до

батьківщини збуджує в людей нові сили, нові почуття, обумовлює героїзм:

Любов к отчизні де героїть,
Там сила вража не устоїть,
Там грудь сильніша од гармат.

Котляревський кличе до єдності, згуртованості, підкреслює важливість спільної акції в разі небезпеки, як і те, що в таких випадках треба приносити в жертву все і всі сили віддавати для інтересів батьківщини. Один з побратимів у поемі каже другому:

Від тебе не одстану зроду,
З тобою рад в огонь і воду,
На сто смертей піду з тобою.
Мій батько був сердюк опрічний,
Мовляв — нехай покой му вічний:
Умру на полі, як герой.

Гуманіст і народолюбець Котляревський велику симпатію виявляє до знедолених верств населення, натомість засуджує панівні кола за нещирість до народу. Ці думки навіяні наукою Сковороди, як і прикладом козацької старшини, яка, запродавшись московській владі і здобувши за це дворянські привілеї, стала гнобити селян не гірше від своїх попередників — польських магнатів і російських можновладців, що з ласки Катерини одержували на Україні величезні маєтки.

У мандрівці Енея по пеклу розкривається галерея гнобителів, панів-кріпосників, урядовців-хабарників, покараних за жорстоке поводження з народом. Вимога справедливого ладу, протест проти надуживань владою, співчуття до поневолених і скривджених проймають поему.

Багатство етнографічного матеріалу, докладний опис народніх вірувань, звичаїв, обрядів, одягів, розваг, страв, танків та ігор вражає своєю широтою, детальністю і яскравістю, а чисто народня мова, близька та зрозуміла широким масам населення, сприяла великій популярності поеми.

Своїми драматичними творами — „Наталка Полтавка” і „Москаль чарівник”, що вийшли в 1819 році, Котляревський започаткував в європейському письменстві селянську тематику, яка у французькій, німецькій та російській літературах з'явилася на десятки років пізніше. Великий гуманізм, велич національної ідеї,

ствердження гідності української людини сповнюють „Наталку Полтавку”, яка стала клясичним українським твором і від першої постави в 1819 році дотепер — не сходить з репертуару українських театрів.

Творчість Котляревського відіграла величезну роль у розвитку нашої літератури. Сергій Єфремов назвав „Енеїду” ластівкою українського відродження. Цю книжку з захопленням читали мільйони українців і чужинців. У час походу Наполеона на Москву її привезли до Франції, і вона опинилась у Паризькій бібліотеці. Поему читали запорожці за Дунаєм, політичні емігранти з України після зруйнування Січі і, зустрівшись з її автором у часі турецької війни, гратували йому, називали батьком та просили лишитись у них за отамана.

Батьком назвав Котляревського також Шевченко. Під безпосереднім враженням „Наталки Полтавки” він створив п'єсу „Назар Стодоля”. Вплив Котляревського на всю наступну українську літературу був величезний. Під його впливом писав свої сантиментальні оповідання і комедії Квітка-Основ'яненко, методом Котляревського щодо трагедії послуговувався Гулак-Артемівський, дядько славного автора опери „Запорожець за Дунаєм”.

Розпочате за Котляревського відродження підхопили на західноукраїнських землях Маркіян Шашкевич та його побратими з „Руської Трійці” і видали „Русалку Дністрову”, що відіграла в Галичині таку роль, як „Енеїда” над Дніпром. На Буковині продовжував цю справу Федькович. Драматурги Кропивницький і Тобілевич багато послуговувались типажем Котляревського для своїх п'єс. Письменники Нечуй-Левицький, Панас Мирний та численні інші в тій або іншій мірі наслідували Котляревського.

Іван Франко високо цинив автора „Енеїди” і на відзначення століття виходу цієї поеми написав у 1898 році пролог „Великі роковини”, постава якого у Львові перетворилась на національно-патріотичну маніфестацію. Так само відкриття пам'ятника Котляревському в Полтаві в 1903 році перетворилось на велику українську протестаційну демонстрацію проти національного пригноблення українського народу і висунуло вимоги волі української мови, літератури, преси, школи і національного розвитку.

С Т А Р І С Т Ь

Нижче подається розділ із нелегально пересланого на Захід роману Олександра Солженіцина „В колі першому”.

В цьому своєму романі цькований і замовчуваний в ССРСР режимними чинниками Солженіцин, колишній сталінський в'язень родом з донських козаків, змальовує широкий образ життя в Союзі Радянських Союзів на різних рівнях гієрархічної драбини — від самого Сталіна і до напівграмотного полтв'язня Спіридона. Основна дія роману відбувається в концтаборі під Москвою, де стягнені з усього ССРСР інженери, фізики, математики та електротехніки за особистим наказом „вождя народів” працюють над „секретною телефонією” — способом визначати і фіксувати індивідуальні властивості людських голосів.

В розділі „Старість” Солженіцин подає проникливу аналізу психічного стану Сталіна, коли залишається він сам-на-сам у своєму кремлівському кабінеті.

А Невмирущий, схвилюваний великими думками, широкими кроками ступав по нічному кабінеті. Якось внутрішня музика наростала в ньому, якось величезна духовна оркестра давала йому музику до маршу.

Незадоволені? Нехай незадоволені. Вони завжди були й будуть.

Але, перепустивши крізь себе нехитромудру світову історію, Сталін знав, що з часом люди все лихе подарують, і навіть забудуть, і навіть згадуватимуть, як добре. Цілі народи подібні до королеви Анни, вдови з шекспірівського „Ричарда III” — їхній гнів недовговічний, воля нестійка, пам'ять слаба — і вони завжди будуть раді віддатися переможцеві.

Для того й треба йому жити до дев'ятдесяти років, що не скінчилася боротьба, не добудовано споруду, непевний час — і нема кому його заступити.

Провести і виграти останню світову війну. Як ховрахів виморити західніх соціал-демокра-

Спадщина Котляревського жива і тепер. Клясик нової української літератури, він своїми неврирущими літературними пам'ятниками відкрив новий шлях, по якому йде українське письменство, і цим забезпечив собі почесне місце серед найвизначніших людей української нації.

Іван Левадний

тів і всіх недобитків в усьому світі. Опісля, звичайно, піднести продуктивність праці. Розв'язати ті всілякі економічні проблеми. Одному йому відомим шляхом привести людство до щастя і тицьнути його мордою в щастя, як сліпе цуценя в молоко — на! пий!

А потім?

Ось хто молодець був — Бонапарт! Не злякався гавкоту з яacobінських підворітень, проголосив себе імператором — і скінчена справа.

В слові „імператор” нічого злого немає, це значить володар, начальник.

Як би це звучало! — Імператор Плянети! Імператор Землі!

Це ані трохи не суперечить світовому комунізму.

(Він ходив та й ходив, і оркестра грала).

А там, може, знайдуть засіб такий, ліки, щоб зробити хоч його одного безсмертним?.. Ні, не вспіють.

Як же покинути людство? І — на кого? Наплутають, помилок нароблять.

Ну, добре. Понабудувати собі пам'ятників — ще більших, ще вищих (техніка на той час розвинеться). Те, що називається монументальна пропаганда. Поставити на Казбеку пам'ятник, і поставити на Ельбрусі*) пам'ятник — і щоб голова була завжди понад хмарами. І тоді нехай, можна вмерти. — Найбільшим з усіх Великих, немає йому рівних в історії Землі.

І нараз він спинився.

Ну, а... вище? Рівних йому, звичайно, нема, ні, а якщо там, понад хмарами, вище очі піднімеш — а там?..

(Він знову пішов, але повільніше).

Ось це одне неясне питання іноді закрадалось до Сталіна.

Тобто неясного тут нічого не було. Давно вже доказано те, що треба, а що заважало — те спростовано. Доказано, що матерія не знищується і не виникає. Доказано, що всесвітowi немає меж. Доказано, що життя легко виникає в теплому океані. Доказано, що не можна доказати, що Христос був. Доказано, що всякі зцілення, привиди, пророкування й передавання думок на відстані — бабусині казки.

*) Казбек і Ельбрус — найвищі гори на Кавказі.

Але тканина нашої душі, те, що любимо ми і до чого звикли, твориться в нашій юності — і ніколи пізніше. Спогади дитинства, які ніколи не відходять з нас, останнім часом пожвавішали в Йосифові сильно.

Адже до дев'ятнадцяти років він зростав на Старому й Новому Заповіті, на життях святих і церковній історії. Він прислужував на літургіях, співав на крилосі і любив, як співали „Нині отпушающе”. Він і зараз заспіває, не збреше. І скільки разів за одинадцять років духовної школи і семінарії він прикладався до ікон і вдивлявся в їхні загадкові очі!

Навіть у своїй ювілейній біографії він забавив бачити цю знімку: випускник духовної школи Джугашвілі в сірому підряснику з круглим ковніром; матовий, ніби виснажений моліннями, юнацький обрис обличчя; довге волосся, підготовлюване до священнослужіння, намащене лямпадною оливою і напущене по самі вуха; і тільки очі і напружені брови зраджують, що цей послухник, мабуть, дійде до митрополита.

Того самого церковного інспектора Абакадзе, який вигнав був Джугашвілі з семінарії, Сталін не звелів чіпати. Нехай доживає старий.

А коли 3-го липня перед мікрофоном перекохле горло його стискало страхом і слізним жалем до себе (бо не буває сердець зовсім нездібних до жалю) — не випадково з уст його зірвалось „брати і сестри”. Ні Ленін, ніхто інший з вождів навмисне не придумали б обмовитися так.

Його ж уста сказали те, до чого звикли в юності.

Тож у ті липневі дні він, може, молився про себе, як мимоволі хреститься безбожник, коли впрост на нього злітає бомба.

І в останніх роках йому просто приємно було, що церква в своїх молитвах проголошує його — Боговибраним Вождем. За те ж і він тримав Лавру на кремлівському постачанні. Ніякого прем'єр-міністра великої держави не зустрічав Сталін так, як свого слухняного дряглого патріярха; він виходив його зустрічати аж до дальніх дверей і провадив до столу під лікоть. І ще він часом думав, чи не підшукати де маєточок який і подарувати патріярхові. Ну, як колись дарували на спомин душі...

Взагалі дивну зауважував у собі Сталін прихильність не тільки до православ'я, але й до інших елементів і слів старого світу — того світу, з якого він вийшов сам і який уже сорок років руйнував.

У тридцятих роках лише з політичних причин він відживив був призабуте, п'ятнадцять років не вживане і, здавалося б, майже ганебне слово „родіна”. Але з часом йому самому вправду стало дуже приємно вимовляти „Росія”, „родіна”. Йому дуже милий став російський народ — цей народ, що ніколи його не зраджував, що голодував стільки років, скільки це було потрібне, що спокійно йшов хоч на війну, хоч до концтабору, на всякі труднощі, і що не бунтувався ніколи. І після Перемоги Сталін цілком щиро сказав, що російський народ має ясний розум, твердий характер і терпеливість.

І самому Сталінові з роками щораз більше хотілося, щоб і його признавали за росіяниною також.

Щось приємне знаходив він навіть у самій грі слів, що пригадувала старий світ: щоб були не „завідувачі шкіл”, а — директори; не „комсклад”, а — офіцерство; не ВЦВК, а — Верховна Рада (верховний — дуже гарне слово); і щоб офіцери мали джурденщиків; а гімназистки щоб училися окремо від гімназистів, і носили пелеринки, і платили за навчання; і щоб радянські люди відпочивали, як усі християни, в неділю, а не в якісь безликі нумерні дні; навіть у тому, щоб шлюб визнавати тільки законний, як було за царя — хоч самому йому тяжко прийшлося від цього свого часу, і що б про це думав Енгельс у морській глибині.

Ось тут, у нічному кабінеті, вперше приміряв він перед дзеркалом до свого мундира старі російські погони — і відчув у цьому приємність.

Кінець-кінцем і в короні, як у найвищому з відзначень, також не було нічого ганебного. Кінець-кінцем то був перевірений, стійкий світ, що стояв триста років, і краще з нього — чому б не запозичити?

І хоч здача Порт-Артура***) свого часу могла тільки тишити його, заслання, що втік з Іркутської губернії — після розгрому Японії він, зда-

**) Фортеця, яку здобули у росіян японці під час російсько-японської війни 1905 року.

ється, не збрехав, сказавши, що здача Порт-Артура сорок років лежала темною плямою на самолюбстві його і інших старих російських людей.

Авжеж, старих російських людей! Сталін замислювався іноді, що не випадково ж утвердився на чолі цієї країни і привабив серця її — саме він, а не всі ті крикуни та клинобороді талмудисти — без року, без кореня, без статечності.

Ось вони, ось вони всі тут, на полицях, — замордовані, розстріляні, на порох розтерті в таборах, отруєні, спалені, жертви автомобільних катастроф і самогубці! Звідусіль вилучені, віддані анатемі, апокрифічні — тут вони вишикувалися всі! Кожної ночі вони пропонують йому свої сторінки, трясуть борідками, заламують руки, плюють на нього, хриплять, кричать до нього з полиць: „Ми перестерігали!” „Треба було інакше!” — чужих бліх шукати розуму не треба. На те Сталін і зібрав їх тут, щоб уночі лютому бути, коли схвалює рішення.

Невидима внутрішня оркестра, під звуки якої він ходив по кабінету, розладналась і замовкла в ньому.

І заболіли, і майже віднятися готові були ноги. Ноги від самого поперека чомусь почали відмовляти йому іноді.

Володар півсвіту, в мундирі генералісімуса, з низько-похилим лобом, спроквола пробирався повз полиці і покарлюченими пальцями тримався, перебирав своїх ворогів.

А від останньої шафи обернувшись, — він побачив на столі телефон. І щось, щось, що випорскувало цілий вечір, знову ковзнулося по його пам'яті кінчиком зміїного хвоста.

Щось треба було поспитати в Абакумова***). Чи арештовано Гомулку? . .

Еге, ось воно! Човгаючи чобітьми, він підійшов до письмового стола, взяв ручку і написав на календарі: „Секретна телефонія”.

Рапортували, що зібрали найкращі сили, що повна матеріальна база, що ентузіазм, що зустрічні зобов'язання — чому не кінчають? Абакумов, морда зухвала, просидів, собака, цілу годину — ані слова не сказав!

Отак і всі вони, в усіх відомствах — кожне

***) Абакумов — розстріляний після смерті Сталіна міністер „державної безпеки”, під час другої світової війни начальник СМЕРШ'у.

ДАР ДЛЯ СВОЄЇ ЦЕРКВИ

Для внутрішньої оздобы новозбудованої церкви Чесного Хреста в Асторії 42-ий Осередок СУМА, 35-ий Відділ ООЧСУ та Відділ Об'єднання Жінок ОЧСУ подарували український національний прапор. Раніше Українські Американські Ветерани — Станиця ч. 1619 подарували цій церкві американський прапор.

У неділю 21 вересня 1969 р. після Служби Божої, в якій брали участь представник ГУ СУМА ред. Данило Чайковський з дружиною Любою, командант станиці Українських Американських Ветеранів Мик. Ревак та представник ГУ ООЧСУ д-р Ол. Соколюшин, о. парох Б. Андрейчук, ЧСВВ, о. Іляріон Бенедикт, ЧСВВ, та о. поч. крилошанин Василь Соловій прийняли вмарш прапороносців з американським та сумівським прапорами і українським національним прапором. Перев'язані національними шарфами цей прапор внесли в супроводі членів Організації Українського Визвольного Фронту голова 35-го Відділу ООЧСУ Василь Наум, Анна Піх — голова Відділу Об'єднання Жінок ОЧСУ, Іван Вітюк — булавний Юного СУМА та голова 42-го Осередку СУМА. Від тризуба і національного прапора розтягнуто синьо-жовті стяжки по цілій церкві.

Отець парох Б. Андрейчук у своїм зворушливими слові подякував за той дар і вказав на його велике національне значення для виховання молоді. Зокрема звернув він увагу на велике значення Школи Українознавства в Асторії, до якої закликав батьків посилати їх дітей. Опісля всі три отці урочисто посвятили прапор. Глибоко патріотичну проповідь з тієї нагоди сказав о. поч. крилошанин Вас. Соловій, побажавши Організаціям Визвольного Фронту донести його на вільну Україну. Співом „Боже Великий” закінчено урочистість, яку фільмували д. Тарас Наум та д. Осип Старостяк.

О. С.

намагається обманути свого вождя! Як же можна не працювати ночами?

Він заточився і сів не в крісло своє, а на стільця, поруч із столом.

Половину його голови ніби стягало до лівої скроні і схиляло вниз. Слабнучий ланцюг думок розпадався. Каламутним поглядом він обвів кімнату, не відрізняючи, близько її стіни чи далеко.

Це була собача старість . . . Старість без друзів. Старість без любови. Старість без віри. Старість без бажань.

Навіть улюблена дочка його вже не була йому потрібна і допускалась тільки на свята.

Це відчуття гаснучої пам'яті, меркнучого розуму — самотності, що насувалась як параліч, виповнювало його безпорадним жахом.

Смерть уже звилла в ньому своє гніздо — а він не хотів цьому вірити.

„Чи ви знаєте, інтелігенти Заходу?”

На початку вересня в Ментоні, у Франції, відбувся світовий конгрес міжнародної організації письменників Пен-Клюб, очолюваної відомим лібералом, а в минулому комуністом Артуром Міллером. На цей конгрес російський письменник-неповоротець А. Белінков вислав звернення, з яким варто познайомитись кожному антикомуністові. Нижче це звернення подаємо в скороченні у перекладі з російської мови.

Редакція

... В прекрасному курортному Ментоні за 2877 кілометрів від Москви легко посуджувати Спілку Письменників ССРСР за те, що вона не захищає своїх членів. Це легко і безпечно і, може, навіть потрібно, якщо приходиться вибирати лише між нехваленням і байдужістю.

Куди тяжче і, безумовно, потрібніше в цьому курортному місті сказати людям, які вважають себе за гуманістів і лібералів, що вони — підсобники секретарів правління Спілки советських письменників та катів і що їх підсобництво спричинилось до загибелі Мандельштама і Цветаєвої, змови Сталіна з Гітлером, розстрілу мадярського повстання, окупації Чехо-Словаччини, трагедії Солженіцина. Це ви разом із своїми советськими товаришами пера обожнювали Сталіна, це ви разом із советськими прокурорами обвинувачували на процесах 37-го року, це ви пишете про те, що письменники, які втекли з советської катівні, — шкурники.

Люди, які вбили Мандельштама і Бабея, Пільняка і Цветаєву*), роблять своє діло, бо вони — советські комуністи, і їх ділам не слід дивуватися, як не дивуємося ми ділу тхора, який душить невинні й беззахисні істоти. Огидну тварину не можна ані перевиховати, ані навчити моральності. Її не можна ганити, її треба знищити.

Далеко гірше те, що ми не можемо перевиховати, переконати і змусити замислитися людей, які самі невинних і беззахисних істот не душать, але запевняють нас, що в певні епохи це, на жаль, історично неминуча річ. **Ще тяжче змусити спам'ятатися тих, хто взагалі убиство категорично осуджує, але клянеться, що якби прийшли інші, освіченіші й молодші тхори, то вони Осипа Мандельштама і Марину Цветаєву нізащо не задушили б.** Нас просять, нас благають зачекати, коли прийде освічений і інтелектуальний советський тхір, що слухав би Бі-Бі-Сі і мав диплом Московського державного університету.

Підстрибуючи від заложенного в них гуманізму, цю концепцію на різні голоси викладають деякі советські і численні західні інтелігенти.

Котрий же дурень кращій?

Я питаю вас: котрий дурень кращій — советський

чи американський (французький, голландський, мадагаскарський)?

Добре. Я відповім на це питання замість вас, як людина, яка прагне тільки справді наукової істини: **советський дурень кращій.**

Він кращій тому, що пристрасно, самовіддано хоче стати розумним, але на його шляху стоїть невблаганний соціально-економічний процес. Йому далеко, просто незмірно тяжче бути розумним, як американському дурневі, якому створено всі умови для самовдосконалення і який зневажливо відвертається від них. Фатальна безвихідь полягає в тому, що американський дурень може бути розумним, але з вищих міркувань не хоче, а советський дурень не може. Советський дурень приречений, бо його надія на виправлення советської влади викликана тим, що практично він не може мати надійної інформації, яка заперечила б безумне заблудження. Американський дурень може. **Він гірший за советського, бо або нехтує інформацію, якої від нього не приховують, або зле розуміє її, або недовіряє їй.**

У той же час советським дурнем бути вигідніше, як американським: глупота може заощадити йому життя, а при щасливих обставинах навіть побудувати „дачу”.

В Советському Союзі на глупоті можна збудувати „дачу”, а в Америці ні.

Ви не довіряєте цій інформації? Дарма. Кожна людина в ССРСР, яка має хоч трохи розуму, розуміє всю протиприродність, нелюдність, базглиздя і безплідність цієї влади, а за таке розуміння на мой батьківщині замість дачної ділянки дають ділянку недалеко Потьми, в Мордовській АССР. Багато-хто з советських письменників вибирає дачну ділянку в Переделкіно**) ... Советський письменник все дуже добре розуміє, але пише про те, яка прекрасна советська влада...

Американський (голландський, мадагаскарський) інтелігент хвалить советську владу і запевняє, що вона з кожним днем стає кращюю, не за „дачу” в Кейп Коді. Дача в Америці коштує не дорого і, кінець-кінцем, її можна купити, не роблячи паскудства...

Все, що я говорю тут, звернено проти інтелігенції, яка називає себе „ліберальною”, бо осуджує недосконалість західної демократії і вітає „бурхливі успіхи” соціалістичного будівництва... **На мой батьківщині цю інтелігенцію ми вважали огиднішою і небезпечнішою, як власних грабіжників нашої свободи...** Ліберальну інтелігенцію не цікавить ні доля Росії, ні, можливо, і навколишній світ, — її цікавлять переважно її власні турботи і перипетії власної душі.

У нинішніх обставинах на ідеологічному ринку вигідніше із зневагою відвертатися від західної демократії і з энтузіазмом вітати відсвіжуючу новизну молодого світу. Ця концепція має давню традицію, що її почав ще Тацит і продовжував Габріель д'Анунціо, Кнут Гамсун, Максим Горький і багато інших наших співбратів по перу, які вітали хто німців, хто фашистів, хто нацистів, хто комуністів.

*) Письменники, що впали жертвою „культу особи” — Ред.

**) Селище під Москвою, де еліта советських письменників має свої „дачі”. — Ред.

Ви, звичайно, плюєте на наші турботи, і ми, звичайно, не посипаємо голови попелом із-за ваших турбот. Але ніхто з вас про одну зі своїх турбот не може сказати, що вона загрожує людству рабством або знищенням. А ми можемо. Це не ваші реакціонери замордували мільйони людей у своїй країні, загарбали третину Європи, половину Азії, четвертину Африки і частину Америки. Нікому з ваших реакціонерів не вдалося знищити національну культуру, витоптати свободу, замкнути на замок ще недавно вільні країни, депортувати народи. А нашим реакціонерам це вдалося, і в цьому допомагаєте їм ви...

Взаємовідносини советської опозиції і західньої інтелігенції дуже складні. Це не ви, а ми захищаємо свободу, гинучи в таборах, ідучи на вигнання, прирікаючи себе на голод, страждання і смерть. А ви переконуєте нас, що советська влада взагалі не така й погана, а в найближчому часі стане ще кращою. Ми говоримо з вами, як з людьми, які зрадили нас...

Рішальна причина, чому прогресивна інтелігенція СРСР, та інтелігенція, яка бореться з советською владою, з неприхованою ворожістю ставиться до інтелігенції Заходу, яка називає себе „ліберальною“, полягає в тому, що советська інтелігенція, та, яку садовлять у тюрми, якій не дають говорити й писати, бореться зі своїми ворогами — советськими диктаторами, а західня інтелігенція, яка називає себе „ліберальною“, їздить до цих ворогів у гості, стискає їм руки, повторює їхню брехню і руйнує ту демократію, яка видається їм недосить досконалою і яка для опозиційної советської інтелігенції є недосяжним ідеалом...

Ви і советська вільнолюбна інтелігенція боретесь проти різних ворогів. Советські інтелігенти борються проти советського фашизму, а ви — проти демократії...

Чудова в своїй некорисливості, у своїй легковажності так звана ліберальна інтелігенція Заходу ніяк не розуміє, що, коли вона помилилася, то назавжди. Вона не розуміє, що советську владу не можна покуштувати, а якщо не сподобався — виплюнути. Ліберальна інтелігенція Чехо-Словацьчини у лютому 1948 року так і хотіла зробити, але, як ми тепер знаємо, так і не виплюнула...

Хто займається на Заході Советською Росією? Русисти. Чия думка про Росію авторитетна? Русистів. Де черпають русисти свої відомості про Росію? В Росії. Яких русистів пускають до Росії? Добрих. Які русисти добрі? Ті, які люблять советську владу...

Чи ви знаєте, інтелігенти Заходу, що й вас советська влада вже перевиховала? Що й ви, приїхавши в гості до советської влади, або ще гірше, готуючись до поїздки, вже поводити себе як перевиховані? Як своїх, хто погано себе поводить, советська влада не пускає за кордон, так і вас, якщо ви погано себе поводитье, вона не пускає до себе...

Трагедія Росії в тому, що советська влада, якби й захотіла, то не змогла б зробити добро... За 52 роки сво-

„НЕДОСКОНАЛЕ СУСПІЛЬСТВО“

М. ДЖІЛАСА

У своїй новій книжці п. з. „Недосконале суспільство“ Мілован Джілас, автор відомої книжки „Нова кляса“, аналізуючи комунізм, заперечує його „наукові підстави“ і доводить, що комуністична ідеологія перебуває в стані розкладу. З допомогою цієї ідеології, — твердить він, — не можна зорганізувати суспільство і керувати ним.

Про комунізм як соціальну систему Джілас пише:

„Важливим питанням під сучасну пору є доля марксистської ідеології, а звідси доля комунізму як соціальної системи. Ця проблема не виникла з „холодної війни“. Вона постала не наслідком „буржуазних“ поглядів і її не накинули „імперіялісти“, як це твердить советська пропаганда. Ця проблема постала внаслідок розкладу самої марксистської ідеології. Долю марксизму насправді визначають зміни в самих комуністичних суспільствах“.

„Під сучасну пору, — пише Джілас, — коли єдність комуністичних спільнот безповоротно розпалась, комунізм у щоденному житті перестав бути комуністичним. Він чимраз менше має змоги з допомогою партійної бюрократії монополювати панувати над економічним та державним життям і над людським мисленням“.

Що ж має замінити комуністичну марксистську ідеологію? На це Джілас відповідає:

„Інтернаціональний комунізм вже давно розпався на національні рухи. Деякі з цих рухів уже домоглися більшої чи меншої незалежності від двох комуністичних держав, які перебувають в опозиції одна до одної, — тобто Советського Союзу і Китаю“.

Джілас вважає, що комунізм як світова ідеологія досяг своєї вершини за Сталіна, коли він виявив найтемніші, найдеспотичніші риси. Тепер єдність світового комуністичного руху неможлива навіть, якщо Китай і СРСР перестали б ворогувати.

Велика заслуга в розвалі комуністичної ідеології, на думку Джіласа, належить письменникам і мистцям. Вони першими почали руйнувати ленінські і сталінські догми. Їхню справу продовжують філософи, соціологи та історики.

го існування вона спричинила людям стільки зла і страждань, що люди вже не могли вважати себе задоволеними тільки з того, що ще живих повипускали з тюрем, ще не ув'язнених не посадили, злодіянь Сталіна приобіцяли не повторювати... Вона гаразд розуміє, що якби не розстріляла мадярське повстання, не здушила б чехо-словацьку демократію, то залишилась би без Східньої Європи. Якби вона не в'язнила українських націоналістів, прибалтійських сепаратистів і кримських татар, то розсипалася б гігантська імперія. Советська влада демократичною бути не може, а перестати бути советською владою не хоче...

10.IX 1969. ЗСА

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

Софія Наумовиц

„СЕРЦЕЩИПАТЕЛЬНИЙ” ЛЕРМОНТОВ

У некритичних людей зродилося переконання, що російський популярний поет Михайл Лермонтов (1814 — 1841) був великим приятелем кавказьких поневолених народів, зокрема Грузії, яку нібито дуже любив. Очевидно, Лермонтов так само „любив” Грузію, як москалі „люблять” Україну — за її багатство, лагідне підсоння, красу природи, гарний народний одяг, за найкращі в світі пісні й танці, а зокрема за „галушки” та „ковбасу”.

У Лермонтова, як і у Пушкіна, Кавказ — це екзотика. І хоч він мав нагоду зрозуміти ближче й глибше вільнолюбні прагнення кавказьких народів, імперіялістична спокуса виявилась сильнішою і ближчою його серцю. Вщеплений з молоком матері російський імперіялізм не дав йому зрозуміти ні історії, ні страждань, ні прагнень, зокрема, грузинського народу, серед якого він довгий час перебував.

Ось, наприклад, серед грузинського народу живе й досі легендарний образ їхньої прекрасної цариці Тамари, яка дбала про матеріальний і культурний розквіт країни, залишила по собі славні архітектурні пам'ятки і мудро правила грузинською державою в заранні віків. Серед грузинської еміграції пам'ять цариці Тамари просто свята. На кожному їхньому національному святі можна бачити її портрет, а на добродійних передсвяточних продажах грузинки виставляють ляльки в грузинській княжій ноші, що зображують цю царицю. Обожнювання грузинами цариці Тамари можна хіба порівняти з тим культом, яких огорнена серед українців постать великої княгині св. Ольги — Володарки української Княжої Держави, що не тільки ввела різні господарські реформи та сприяла науці й культурі, але в часи ворожих нападів на Київ вміла боронити українську державу. Що більше: проїнята почуттям честі і відповідальності, Велика Княгиня Ольга вміла суворо помститись за смерть свого мужа — Великого Князя Ігоря. Збереглися докази її високої інтелігенції і мудрости, коли вона ставила чоло такому визначному політикові і хитрунові, яким був грецький цісар.

З-поміж багатьох рис, які поєднують український і грузинський народи, саме оцей пієтизм, оце почитування славних жінок своєї історії, в Україні св. Ольги, у Грузії цариці Тамари — дуже характеристичні і свідчать про велике прив'язання обох народів до їхньої давнини. Про те, що обидва ці народи так само палко ненавидять свого поневолювача і руйнника всього святого — Росію зайво й говорити. Бож саме — як казала Леся Українка — любов до свого навчила ненавидіти ворога.

І ось цей „серцещипательний” Лермонтов, цей „великий поет”, що вліз, як то кажуть, із чобітьми в душу грузинського народу, бо в своїй поемі змалював Тамару — „прекрасну, як ангел небесний, і, як демон, лукаву і злу”. З цієї поеми довідуємось про одну пристрасть Тамари: скидати з високої башти в прірву своїх коханців! Академік Марр дивувався, як це могло вийти в Лермонтова, що „іконописна цариця грузинської історії обернулась у сластолюбну розпусницю”. Це зовсім так само, як у пушкінській поемі „Полтава” гетьман України Іван Мазепа вийшов... „злodeєм” і розпусником. Мета обох російських поетів однакова: висміяти, осквернити, змішати з болотом визначні постаті грузинської та української історії, з тією різницею, що старовинну українську історію москалі привласнили, украли, тож і княгиня Ольга залишилась у них „святою”, а грузинської історії вже ніяк не можна вкрати, зате можна зганьбити...

Не зважаючи на свою „велику любов” до Грузії, Лермонтов просто ідилічними тонами змальовує загарбання її Російською імперією: „Божа благодать зійшла на Грузію — відтоді вона цвіла в тіні своїх садів, не боячись своїх ворогів за муrom дружніх багнетів”.

Пишучи ці рядки, Лермонтов „забував” про антиросійські повстання і змови на Кавказі, які траплялися ще за його пам'яті. Але тенденційність змушувала його замовчувати ті повстання, а писати тільки про те, як то Грузія „благоденствує” в російській тюрмі народів.

Лермонтов прославляв національну зраду

МИСТЕЦЬКІ І ЛІТЕРАТУРНІ ОГЛЯДИ

ТЕХНОЛОГІЧНЕ МИСТЕЦТВО

Дефініція мистецтва, як доводять сучасні мистецькі реалізації, пересувається на наших очах з позицій, за-тверджених доцьогочасним мистецтвознавством — на терени, що досі взагалі не належали до мистецтва. Традиційні критерії, якими вирішували досі мистецькі вартості, начебто втрачають авторитет, як анахронізми.

Технічна віртуозність все більше приваблює творчу думку сучасних мистців. Винахідливість технологічних композицій стає казкою перетворень матеріалів в уявних вимірах. Нова символіка і нова магія вимагають для себе щораз пильнішої уваги сучасника, а холодна об'єктивність та ентузіязм схрещуються в оцінці та аналізі цього авангардного руху, що завойовує увагу мистецтвознавчої критики та аналітики у розмірах майже гльобальних.

кавказців. У його поемі „Ізмаїл-бей” романтичним героєм виступає черкес, вихований у Петербурзі. Тут Лермонтова приваблює нібито трагізм „роздвоєння душі”, а на ділі він прославляє зраду цього черкеса в користь Москви. Він ідеалізує людину, яка порвала зі своїм народом. Така ідеалізація була завданням часу. Подібно як Лермонтов, відомий україножер Белінський звеличував Гоголя не так за його літературний талант, як головно за те, що Гоголь рвав зв'язки з українським світом і входив у російський.

А хто сумнівався б у тому, що Лермонтов був прославлювачем національної зради кавказців, вистачає навести з тієї ж поеми його. Лермонтова, „вірую”: „Які ж степи, гори і моря — зброї слов'ян спротивлялись? І де велінню русского царя зрада і ворожнеча не покорялись? Бережись, черкесе! І Захід і Схід, можливо, скоро твою поділять долю. Настане час, і скажеш сам гордо: хай і буду я раб, але раб всесвітнього царя. Настане час, і новий, грізний Рим Північ другим Августом прикрасить!”

Цей вірш не потребує пояснень. Тут усе ясне, і ясна психіка росіянина. Він не соромиться свого рабства, коли він є рабом „всесвітнього царя”. Та вольному — воля! Хай собі росіяни будуть рабами навіть всесвітнього Люципера. Біда тільки, що до цього рабства вони примушують вільні, свободолюбні народи, які гидують рабством як найгіршим лихом і найбільшим приниженням людської гідности!

Ось в грубому зарисі спроба орієнтації в павільйоні нової мистецької дійсности, куди ми входимо часто із скептичною усмішкою, а виходимо не раз, зневажливо здвигуючи плечима. Але виходять з цього ж павільйону також ентузіясти, в більшості представники молоді генерації.

В чому річ? — питаєш себе самого. — Чи це тільки психологічна проблема розсварених генерацій, старшої і молоді, чи кордон серйозного процесу, що потрясає основами нашої культури?

Але переключімо нашу увагу на терен конкретніший — на виставку, що названа „Магійним театром”. Виставляють на цій виставці свої твори вісім мистців. Тільки це не звичайні мистці, а мистці-винахідники, техніки. Кожен експонат займає окрему кімнату, настільки він складний і особливий. Ось назви цих експонатів, цих акторів магійного театру:

Гуляння в неонах — автор мистець і винахідник С. Антонакос.

Зупинка в часі — автор Т. Рілей.

Комора безконечности — автор Стенлі Лендсмен.

Розладнана картинність — автор Роб. Уайтмен.

Електронічний перістиль — автор Джеймс Сірайт.

Кімната звукової гри — автор Говард Джонс.

Світлозмінна долівка — автор Бойд Мефферд.

Стінна призма — автор Шарль Росс.

Цього, мабуть, досить, щоб бодай приблизно уявити собі проблеми і суттєвість такого типу мистецтва. Цикл назв, якими охрищені ці експонати, творить майже поему, навіть над цим попрацювала вигадлива як-не-як уява. Ці налічки неначе композиційні мотиви, що наставляють увагу глядача на певну настроєву, назвемо це, технічну гармонію.

Очевидно, глядач має до вибору або просто пройти повз цей показ незайманим, або поцікавитися цими несподіванками, визнати цю виставку за зустріч з серйозним явищем сучасної винахідливости в ділянці культури.

А як тут мається справа з естетикою, чи це позаестетична творчість, монтаж спекулятивний технічно-механічної фінезії і все?

Звук, світло і рух — це три рушії драми в цьому магійному театрі. Усі вони в дії, в різних варіаціях, з різним технологічним підтекстом. Тут дія це незвичайно складна синхронізація різних світляних, звукових та моторичних ефектів на технологічній базі.

Це те, що, на нашу думку, визначає естетику цих своєрідних монстрів.

А втім, спробуємо дати коротко характеристику проблемам цього мистецтва на основі довідок про мистців, що вміщені у каталозі. Ось, наприклад, як характеризує їх автор творчість Ст. Антонакоса. Подаємо тільки виїняток в українському перекладі:

„Задум Ст. Антонакоса збудований на точній грі умі-

ло спотужених барвних неонів, що безупину чергуються за точно визначеним хронометром. В цьому він досягає технічної прецизії, що на багато перевищує технічні досягнення світляної реклами”.

Очевидно, тут мова про саму тільки суть далеко складнішої конструкції, яка на цьому принципі побудована.

Подаємо ще один приклад інтерпретації мистецької магії цього показу. Це — так звана звукова студія авторства професійного музики Террі Рілея, своєрідний інтер'єр, в якому відбувається невинний сеанс синхронізованих звуково-оптичних, так би мовити, галюцинацій.

Уявім собі всі ці механізми в тому самому музейному будинку, але в глибоку ніч, коли місто спить і в музеї немає нікого. Моторошна візія, майже метафізичний кошмар, таке божє це складніше, як механізми, ці роботи потворного театру технологічної уяви.

А ось ще один уривок з теорії цього мистецтва: „В минулому мистецтво розглядали як красу, як розвагу, як суспільне явище, як абстракцію, як видиво. Тепер це досвід думки — перцепція безконечности на основі повторности. В добі просторових досягнень на ділі зникло питання початку і кінця в естетиці та у фізиці... На зміну старій ідеї панування форм (в скульптурі, у малярстві) над чуттєвістю і її реакціями прийшла поглиблена єдність безперервної гри енергій (електрики, газів, звуків, світла у хронометричній композиції)... Магія театр — це тільки „меседж”. (Автор Ралф Т. Кое, асистент директора мистецької галерії Нельсона — Кензас-Сіті).

Такою термінологією з'ясовує названий вище автор ідеологію цієї виставки. Нам покищо важко погодитися з усіма тезами теорії цього мистецтва. Занадто воно для нас холодне та безособове. В його техніці зовсім губиться інтимний зв'язок з індивідуальністю автора-мистця. І можливо саме тому не так легко знайти з ним спільну мову пересічному глядачеві.

Чомусь важко побутися враження, що це тільки змонументалізовані іграшки, які при всій своїй незвичайності, майстерності та вигадливості таять у собі щось інфантильне, щось з театру „юного глядача”. А от чи досягнений тут рівень творчости, яку сміливо можна визначити як мистецтво, це питання все ще відкрите. На нашу думку, це своєрідний паноптик, який не зворушує нашої психології, не збуджує в нас ідейних тремтінь, хоч змушує чомусь шукати в першу чергу таємничого ключа, щоб розгадати загадку сенсації, без сумніву, в небуденній, інтелігентній передачі.

Все це думки про виставку, що у вересні відбулася в монреальській мистецькій галерії. Про неї багато писали в місцевій пресі. Не зважаючи на всю її екстравагантність, все таки ця виставка була цікавою культурною подією, і варто було її оглянути.

Вол. Гаврилук

ЧИТАЧУ! ПОНОВИ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА” НА 1970 РІК, ПРИЄДНАЙ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

ЯК ВИГЛЯДАВ ОТАМАН СІРКО

Століття стояла ця могила в околиці села Капулівки, недалеко Нікополя. В народі ходили легенди про цю могилу, сліпі бандурясти співали пісень про похованого в ній героя Запорізької Січі. І справді, з певністю було відомо, що під могилою лежить славний отаман запорізького козацтва Іван Сірко.

Пам'ятаєте картину І. Рєпіна „Запорожці пишуть листа турецькому султанові”? Так от, Сірко і є той самий полководець, який написав до Туреччини це зухвале, убивчо-дошкульне послання.

У Дніпропетровську навпроти парку імені Шевченка стоїть меморіальний будинок-музей. Тут довгі роки жив і працював відомий учений, видатний знавець української історії Д. Яворницький. Друг І. Рєпіна — також великого прихильника української старовини — учений активно допомагав маляреві у створенні цього шедевр образотворчого мистецтва.

Відомо, що Яворницький навіть позував Рєпінові, коли працював він над образом запорізького писаря. Він допомагав йому розшукувати натурників з характеристичними обличчями, старовинне начиння, одяг. Але найтяжчим завданням було знайти отамана. Портрета його не збереглося, але Яворницькому було відомо, що Іван Сірко із загоном козаків воював на стороні французької армії проти еспанських військ. Відомо було, що французи на місці одної з битв поставили погруддя українського героя. Однак, старанні дослідження виявили, що погруддя це було виліплене з пам'яті.

Який же він, легендарний отаман Іван Сірко? Відповіді на це питання, може, ніколи б не було, якби не будівництво Кахівської гідроелектривні над Дніпром, при якій треба було створити величезне водоймище — так зване Кахівське море. Хвилі цього моря підійшли аж до села Капулівки і почали підмивати могилу, де лежав запорізький отаман. Вирішено було перенести останки Івана Сірка і встановити на його могилі нагробний пам'ятник з погруддям героя. Скульптор, що створив погруддя, ліпив його, звичайно, під впливом рєпінської картини. Риси обличчя, одяг, постава січовика — все пригадує про отамана з рєпінських „Запорожців”.

Але тепер череп Івана Сірка, знайдений у могилі, переслано відомому антропологові М. Герасимову, який працює над відновленням обличчя полководця. Незабаром ми довідаємося, в якій мірі оправдалась інтуїція великого мистця Рєпіна, в якій мірі схожі зображений на картині отаман з отаманом справжнім,

О. К.

ТАКОЖ ДО ПЕН-КЛЮБУ ЗВЕРНУВСЯ А. КУЗНЕЦОВ

Недавній утікач з ССРСР, автор популярного роману „Бабин Яр”, Анатоль Кузнецов також звернувся до голови ПЕН-Клубу Артура Міллера в зв'язку з з'їздом цієї міжнародньої організації письменників у Франції.

В своєму одвертому листі А. Кузнєцов, між іншим, пише:

„... Советський Союз — фашистська країна, але його фашизм куди небезпечніший, як гітлерівський. Це країна, яка живе в орвеллівських часах*), значно раніше від 1984 року. А на Заході всі балакають про якийсь діалог з цим світом, про якісь надії на ліберальні перетворення в ССРСР, про якийсь комунізм „з людським обличчям”.

Я не розумію, скільки ще треба доказів? Десятки мільйонів кривавих жертв, розстріляна культура, фашизм, антисемітизм, винищення малих народів, перетворення особистості в лицемірну ніщоту, Угорщина, Чехо-Словаччина, а в літературі — суцільні убивства, самогубства, цькування, суди, доми божевільних, безперервний ланцюг трагедій. Невже мало? . . .

Я ніби вирвався з-поза тридцяти рядів колючого дроту, лежу, хриплю, з мене цебенить кров, а докола стоять ситі, рожеві джентльмени і обговорюють, чи правильно я зробив, що вирвався, і чому я зробив це таким дивним способом” . . .

*) Орвелл, англійський письменник, автор антикомуністичних романів „Колгосп тварин” і „Рік 1984”, в якому Англію, на думку автора, мають опанувати комуністи. — Ред.

ВІДДІЛ ОЖ ОЧСУ В СИРАКЮЗАХ ВШАНУВАВ ПАМ'ЯТЬ КНЯГИНИ ОЛЬГИ

Хоч свято кн. Ольги відбувалося за традицією у формі бенкету, цей бенкет різнився в Сиракюзах від інших цього роду влаштувань. Відбувся він у Народньому Домі, ясній, чистій, з гарною сценою залі. Програму вела проф. **Мотря Богатюк**, а пані з Відділу ОЖ ОЧСУ, що керували кулінарними справами, зробили все смачно й елегантно.

Вечерю попередив невеликий концерт. Хор членок Відділу ОЖ ОЧСУ відспівав молитву під кер. **Василя Жмура**. У мистецькій програмі були такі точки: рецитація — п-ні **Стефанія Тишко**, вступне слово — проф. **Мотря Богатюк**, дівочий квартет „Соняшники” з Воффало” під керівництвом **Христі Були**, дівочий ансамбль „Черемшина” — диригент **Орест Грицик** із Сиракюз та доповідь нашої відомої письменниці, **Оксани Керч**. Тостмайстер проф. **Мотря Богатюк** привітала приязних гостей. Молитву перед бенкетом провів о. шамб. **Василь Середович**, а закінчив свято молитвою о. **Павло Шпірук**, парох української православної церкви.

До гарного проведення бенкету причинилися своєю відданою працею: голова Відділу ОЖ ОЧСУ **Константина Микитин** із членками Відділу, голова Відділу ООЧСУ **Михайло Микитин** та голова Осередку СУМА **Василь Жмур**.

Між почесними гістьми були п-ні **Марія Логаз**, учителька та довголітня виховниця, голова Відділу СУА **М. Войтович**, кол. голова Відділу УККА мгр **Городець-**

кий, засновник громади давніх емігрантів п. **Туркевич** та ін.

Переважна більшість інтелігенції приймає участь у громадському житті й, головне, існує співпраця старшого покоління з молодшим. Добрим прикладом такого гармонійного співжиття та взаємного розуміння є місцевий Відділ УККА, де збігаються всі нитки громадської праці, якою керує сеньйор тієї ідейної громади д-р **Михайло Логаз**, спільно з молодим діяльним подружжям проф. **Мотрею** та д-ром **Миколою Богатюками**.

Очевидно, як це буває часто в суспільній праці, є різні розходження, але спільні ідеали, які наснажують цю нашу громаду, меркнуть, коли йде про загальне добро. У висліді такого розумного ставлення понад особисті розбіжності до громадських потреб — надзвичайна жертвенність сиракюзької громади на потреби української науки (Гарвард), зацікавлення та турбота за долю нашої Церкви й високо розвинене культурне життя аж до плекання літературних талантів, та інші корисні заходи для втримання нашої громади.

О. К.

РОЗПАЛЮВАЧІ НЕНАВИСТІ

В журналі українських евангеліків п. н. „Свангельський Ранок” (вересень, 1969) надруковано відповідь на запит одного з читачів, уривок з якої нижче подаємо. Очевидно, коментарів цей уривок не потребує, бо ціль згадуваних у ньому установ і осіб зрозуміла: розпалювати ненависть між народами.

Ось що пише „Свангельський Ранок”:

„... Відносно того, що в ЗСА мали викреслити з Свангелії Івана з восьмого розділу певні уступи, то ця справа представляється так:

Є тут в Америці в Нью Йорку якась видавництво, що прикриває себе дуже вченою назвою „Філософська Бібліотека”. Воно видало Свангелію. В ній цензуровано все, де говориться щось некорисне про жидів. Там обіцяють перевести цензуру всього Нового Заповіту. Автором цієї цензури є Дагоберт Д. Рунес. Пояснюється це тим, що Христос, як патріот Свого народу, не міг такого говорити про Свій власний народ. Хтось, мовляв, пізніше мусів це все в цю Свангелію дописати . . .

В цій „Філософській Бібліотеці” появилася недавно і друга книжка цього автора п. з. „Війна проти жидів”, де згадується і Богдана Хмельницького, про якого, між іншим, пишеться: „Йому не було тяжко переконати своїх козацьких послідовників, що прокляті Богом жиди мусять бути знищені”. При цьому додано таке пояснення: „В другій світовій війні німцям вдалося між українцями, — які перед тим постійно виховувалися в антисемітизмі православним духовенством, — рекрутувати мільйони нацистичних коляборантів та цілий армійський корпус добровольців для Гітлера. Україна є все ще далі найбільш антисемітською частиною Советського Союзу” (ст. 35) . . .

ЛИСТ ВІД ВАЛІ

Це — не приватний лист „звідтіля“, що, щасливо уникнувши совєтської цензури, дістався на Захід. Це — лист до редакції „Комсомольської Правди“ (з 24 вересня ц. р.), отже описується в ньому типові явища, про які вже годі замовчувати. Авторка — українська дівчина з колгоспу ім. Леніна, Канівського району, Краснодарського краю. Лист подається в скороченні. — Ред.

... Уже більше як місяць тому збиралась я вам написати. А справа ось у чому. 20 січня 1969 року я стала працювати на свинячій фермі нашого колгоспу. На другий чи третій день почалася піщана буря*). Що творилося у нас в ті дні на фермі! Порох страшний, мороз, сніг, вітер... Рури водопроводу потріскалися від морозу, вода в кухні замерзла до самого дна. Поросята, не вспівши народитися, зразу ж гинули. Ні солома, ні навіть те, що ми їх сушити на піч таскали — не помагало.

На корпусі нас було всього трое. Я перед тим працювала в іншому місці, але сталося нещастя в моїй родині, було мені дуже погано, і я стала тут працювати. Чим тяжче, тим краще — забудеш скоріше горе своє. Ви не можете собі уявити, як мені трудно було звикати! Після першого дня я вночі не могла спати — ноги гудуть, руки нють... Мама рішила була мене більше не пускати туди, чого ти, мовляв, з 11-ма клясами собі роботу не знайдеш в чистоті, в теплі? А що з того, що 11 кляс? Нехай без вихідних (не вистачає свинарок), нехай я боялася свиней (потім звикла), все ж робота.

Ніякого досвіду я не мала і ніхто мене не вчив. Так, дивилась собі, як попередня свинарка приймала опороси — от і весь досвід. Удень тьотя Віра допоможе, вночі сама ходжу-ходжу, задубію. До того ж мені молодший братик помагав. Якби не він, я не знаю, що було б. Попрошу його, він ходить по корпусу з краю в край, а я тим часом трохи засну — в усе, що маю, вберуся, двома коцями вкриюсь, а інакше замерзнеш. А за годину-дві його змінюю, адже він ще зовсім малий, треба поспати йому, та й ранком успіти б до школи”.

Далі ця дівчина з 11-класною освітою описує пошесть серед свиней, масовий крадіж поросят, в якому зокрема і її обвинуватили, знущання завідувача ферми Никифоровича, пияцтво серед робітників, мізерні заробітки і закінчує свого листа найвнимним зверненням:

„Дорога Редакціє! Я вас дуже прошу, прийдіть до нас у колгосп хтонебудь. Я вас цілих десять днів буду ждати. Ви допоможете не тільки мені, слово чести.

Валя

*) Піщані бурі, що відвідують в останні роках Кубанщину і Україну — наслідок розорювання цілинних земель в Казахстані. — Ред.

Кандидат економічних наук В. Переведенцев у московській „Літературній Газеті“ (ч. 36) пише на тему шлюбних розводів в ССРСР. І так, згідно з статистичними даними, в 1940 р. було розводів 205,6 тисячі, що становило на одну тисячу населення 1,1%, в 1950 р. число розводів гостро спало — 67,4 тисячі, отже 0,4% на одну тисячу, в 1960 р. — 207,2 тисячі, в 1965 р. — 360,4 тис., в 1966 р. — 646,1 тис., а в 1967 р. — 646,3 тис. Таким чином на 100 шлюбів у 1950 р. припадало 3 розводи, в 1960 р. — 10, в 1967 р. — 30.

В. Переведенцев твердить, що найбільше число розводів в Латвії, на другому і третьому місці стоять Росія і Естонія, на четвертому Україна, а на останньому Чувашія. Мешканці міст розводяться частіше, сільські мешканці — рідше.

ВОРОЖИЙ НАПАД ВІДБИТО

5 березня 1967 року — в річницю смерті ген. Романа Шухевича — по всій сітці німецької телевізії був висвітлений фільм („Звідолення боягуза“), в якому паплюжено українську еміграцію і визвольну боротьбу українського народу. Жадного успіху не принесли протести українських громадських та політичних чинників.

Цей ганебний фільм мав бути повторений 12 вересня 1969 р. Внаслідок широкої протестаційної акції і звернень до директора баварського радіо, федерального німецького парламенту та преси фільм „Звідолення боягуза“ замінено іншим. В зв'язку з цим німецькі журналісти стверджують, що фільм „Звідолення боягуза“ мав кинути тінь на сл. п. Степана Бандеру і на революційний визвольний табір.

Отже, цим разом ворожий напад успішно відбито.

СВІТЛАНА АЛІЛУЄВА ПРО ЛЕНІНА

У своїй новій книжці п. н. „Тільки один рік“ Сталінова дочка, Світлана Алілуєва, що перебуває тепер в Прістоні, Н. Дж., дає Ленінові таку характеристику:

„Основи однопартійної системи терору, нелюдського придушування інакомислячих заклав був Ленін. Він є справжнім батьком всього того, що згодом до крайніх меж розвинув Сталін. Усі спроби виблїтити Леніна і зробити його святим і гуманістом — марні. 50 років історії країни і партії говорять про щось інше. Сталін не винайшов і не придумав нічого оригінального. Діставши у спадщину від Леніна комуністичний тоталітарний режим, він став його ідеальним втіленням. У поневоленій і напівзруйнованій країні, спираючись на боягузливу і німу кліку співучасників, він створив уже власний варіант псевдосоціалізму. І старий анекдот з 20-их років втілює в правду: „Збудувати соціалізм можна, але жити в ньому не можна“.

Перед 100-літнім ювілеєм Леніна, що його відзначать у 1970 році не лише в ССРСР, але й — за реко-

мендацією ЮНЕСКО — у вільному світі, ця характеристика Леніна дуже на часі. До речі, цього винахідника ЧеКа і творця нейжорстокішої в світі політично-соціальної системи ЮНЕСКО відзначатиме, як людину, що „своїми гуманістичними ідеями мала історичний вплив на розвиток і реалізацію економічних, соціальних і культурних прав”. Чи не знущання над пам'яттю мільйонів людей, що впали жертвою цього червоного диявола?

Д. Нитченко: Укр. правописний словник — \$ 2.15; проф. А. Орел: Словник чужомовних слів (три томи) — 6.20; „Ельдорадо” (вибрані твори укр. письмен.) — 0.55; „Волосожар” (ілюстров. літ.-мистецьк. журнал, 1969), річна передплата 2 дол. Замовлення та гроші висилати на адресу:

І. Манило, Бокс 472, Вайнленд, ЗСА, 08360.

НАДІСЛАНІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

Марія Цуканова: На грані двох світів, вибір з творів, стор. 259, обкладинка Марка Благівірова, в-во Ю. Середяка.

Харитон Довгалок: Кладка над потоком, збірка оповідань, стор. 211, обкладинка Володимира Пилипенка, в-во Ю. Середяка.

Ярослава Острук: Те, що роз'єднує, повість, стор. 258, обкладинка Василя Дорошенка, в-во Ю. Середяка.

Слово і зброя: Антологія української поезії, присвяченої УПА і революційно-визвольній боротьбі 1942-1967. Упорядник і автор біографічних даних Л. Полтава. Видання Т-в кол. вояків УПА в ЗСА, Канаді і Європі. Стор. 415, 1968.

Іван Стоцький: Клепацький рейд, повість, обкладинка та ілюстрації М. Михалевича. В-во ЦУ СУМ, стор. 180, 1968.

Авангард, ч. 2 (90), р. ХХІІ. Журнал української молоді. Видає ЦУ СУМ. Стор. 160.

Юкрейніен Кводерлі: вип. ХХV, ч. 2, 1969, журнал східноєвропейських і азійських справ. Видає Український Конгресовий Комітет Америки. Стор. 192.

Біблос: ч. 3 (126), липень-вересень 1969. Журнал української бібліографії, стор. 15.

Д-р Михайло Кушнір — Головні основи католицької виховної ідеології. В-во „Америка”, Філадельфія, 1969, стор. 24.

Д-р М. Кушнір — Габрієль Марсель і християнський екзистенціалізм, Нью Йорк, 1968, ст. 20.

Д-р М. Кушнір — Велич мистецтва і відродження культури. В-во „Гомін України”, Торонто, Канада, 1968, стор. 55.

„Наше Слово” — кварталник Союзу Українок Канади, ч. 16, квітень-червень 1969, Мельборн, ст. 50.

„Волосожар” — ілюстрований літературний журнал, ч. 1-10-11 за 1969 р. Редагує і видає І. Манило в Мілльвіллі, Н. Дж. Стор. 10.

Міра Гармаш — Віднайдені роки. Поезії. В-во „Гомін України”, Торонто, Канада, 1968. Стор. 64.

Редакція „Вісника” просить авторів і видавництва висилати свої видання для бібліографічних анотацій і рецензій.

ГРУПА ФЕТІСОВА

У підпільному виданні, що періодично виходить в СРСР п. н. „Хроніка поточних подій”, згадується т. зв. „група Фетісова”, що являє собою різночуду протилежність до існуючих опозиційних і підпільних груп в Советському Союзі. Ось як характеризує цю групу звироднілих московських інтелектуалістів-неосталінців „Хроніка поточних подій”:

У березні або лютому 1968 р. в Москві був арештований економіст А. Фетісов і архітекти М. Антонов, В. Биков і О. Смірнов. Їх обвинувачено за статтею 70. Психіатрична експертиза визнала всіх чотирьох за невідсудних, і тепер всі вони перебувають в психіатричних лікарнях спеціального типу.

Ідеї Фетісова та його послідовників являють собою критику радянської політичної, економічної і соціальної системи з позицій крайнього тоталітаризму і шовінізму. В працях Фетісова історичний розвиток людства зображується як боротьбу порядку і хаосу, причому хаос втілюється в жидівському народі, що, мовляв, дві тисячі років спричиняв в Європі безладдя, аж поки на шляху цього хаосу не стали германське і слов'янське начала: тоталітарні режими Гітлера і Сталіна — Фетісов та його однодумці вважають їх історично необхідним, позитивним явищем.

В економічну програму групи входила, зокрема, деіндустріалізація європейської частини СРСР, перенесення промисловості і масове переселення робітників на Сибір, відновлення патріархально-общинних порядків на території Європейської Росії.

Ця програма знаходила своє втілення в задумах молодих архітектів: в їх проектах забудови передбачалась дезурбанізація і поворот до сільської громади („общини”). Один з них уgruntував на цій ідеї свою дисертацію, а коли Наукова Рада Інституту теорії й історії архітектури проголосувала проти надання йому наукового ступня, він заявив, що це тому, що в Науковій Раді „самі жиди”.

Своїми конкретними антисемітськими та антиінтелігентськими висловлюваннями відомий і сам А. Фетісов. Між іншим, у 1968 р., незадовго перед арештом, Фетісов вийшов з партії на знак протесту проти переведеної в 1956 р. десталінізації...

Ідея Фетісова знаходить послідовників у різних колах: серед деякої частини технічної інтелігенції, що хоче встановити технократію з поміччю кібернетики, теорії системи і т. д.; серед тієї частини слов'янофільствуючої гуманітарної інтелігенції, слов'янофільство якої переходить у шовінізм (московський — ред.); серед людей малоосвічених, що прагнуть простих і сильних засобів перетворення світу.